

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
БЕЛАРУСКАЯ ЧЫГУНКА
НАБІРАЕ ХУТКАСЦЬ

2 стар.

АБИТУРЫЕНТ-2003
ЦІ ЦЯЖКА СТАЦЬ СТУДЭНТАМ?

2 стар.

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ
ПРОСТА МАРЫЯ

3 стар.

ДЫПКУР'ЕР
ЧАРНОБЫЛЬСКАЯ ПРАГРАМА
"СУПРАЦОЎНІЦТВА ДЛЯ РЭАБІТАЦЫІ"

3 стар.

МУЗЫ ТАЛЕНТАЎ
ТРЫ ЗАХАПЛЕННІ АГІНСКАГА

4 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

5-6 стар.

АСОБА Ё БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
РЫГОР ШЫРМА ЗРАБІЎ НАРОДНУЮ ПЕСНЮ
"ДАМАЙ ВЫСОКАГА КУЛЬТУРНАГА СВЕТУ"

7 стар.

СПАДЧЫНА
ТОДАР КАШКУРЭВІЧ УСЁ ВЕДАЕ ПРА ДУДУ

8 стар.

ПАЭТЫЧНАЯ ІМПРЭЗА
ІРЫНА ВАЛЫНЧЫК САБРАЛА
"КАЛЕКЦЫЮ ПАЦАЛУНКАЎ"

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

7 жніўня 2003 года, № 32 (2850)

Цана 170 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

СУСТРЭЧА З РАСІЙСКІМІ ЖУРНАЛІСТАМІ

1 жніўня Прэзідэнт Беларусі сустрэўся з прадстаўнікамі СМІ з 30 суб'ектаў Расійскай Федэрацыі.

Пытанні на прэс-канферэнцыі былі розныя: праблемы Саюзнай дзяржавы, тэмпы прыватызацыі ў Беларусі, адносіны з прадстаўнікамі розных рэлігійных канфесій, ваенная рэформа, ці збіраецца балаціравацца А.Лукашэнка на трэці тэрмін...

Падчас сустрэчы, якая цягнулася амаль 4 гадзіны, кіраўнік дзяржавы адказаў на 43 пытанні. Журналісты, якія мелі магчымасць пазнаёміцца з жыццём беларусаў, з прадпрыемствамі і гаспадаркамі, паслухаць адказы на пытанні, па іх словах, былі ўражаны ўбачаным і пачутым. На іх думку, інфармацыя пра Беларусь у многіх расійскіх СМІ даецца ў скажоным выглядзе.

СЛУЖБА-SOS

У Мінску адбылася II-я Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Надзвычайныя здарэнні: папярэджанне і ліквідацыя", прымеркаваная да 150-й гадавіны пажарнай службы Беларусі.

У ходзе канферэнцыі праведзены спецыялізаваная выстава "Сродкі выратавання, пажарная і прамысловая бяспека", паказальныя вучэнні выратавальных атрадаў МНС і парад аварыйна-выратавальнай тэхнікі.

У канферэнцыі прынялі ўдзел больш за 300 дэлегатаў, якія прадстаўлялі службы выратавання і іншыя зацікаўленыя арганізацыі з 22 краін свету.

ЗАБАВЫ ЛЕТА

Самым вялікім возерам у Івацэўскім раёне з'яўляецца возера Завешанскае. На яго берагах знаходзяцца дзіцячыя аздараўленчыя лагеры "Зорка", "Брыганціна" і санаторый "Алеся".

КАГО ЗАПРОСЯЦЬ НА БАЛЬ?

Бюст апошняй гомельскай княгіні Ірыны Паскевіч (народжанай Варанцовай-Дашковай) работы скульптара Вячаслава Далгова ўстаноўлены каля сцен Петрапаўлаўскага сабора - у парку абласнога цэнтру.

Ініцыятыва захаваць такім спо-

сабам успаміны аб вядомай мецэнатцы, якая ў свой час шмат зрабіла для роднага горада і яго жыхароў, належыць мясцовай епархіі.

Дарэчы, на днях Гомель наведаў 52-гадовы нашчадак знатнага роду - Аляксандр Паскевіч, які жыве ў Расіі. Ён выказаў жаданне адзначыць адкрыццё мясцовага палаца Румянцавых-Паскевічаў пасля рэканструкцыі (а намечана яно на канец 2004 года) свецкім раўтам. Сродкі на незвычайнае мерапрыемства ў радавым гняздзе прапраўнік імянітай сям'і знойдзе сам. За дазволам на правядзенне балю, а заадно і на ўстаноўку яшчэ аднаго бюста - князю Фёдору Паскевічу ён мае намер звярнуцца да ўлад краіны.

ЛЯЛЕЧНАЯ "ЧАЙКА" НЕ ГОРШ
Убудуць сезон у Дзяржаўным тэатры лялек гледачы змогуць убачыць чэхаўскую "Чайку". Да гэтай п'есы ніколі не ставілася "лялечнымі" акцёрамі.

Тэатр абнаўляе не толькі рэпертуар, але і свой выгляд. Спектаклі будуць ісці ва ўтульнай зале. У ходзе рэканструкцыі павялічыцца плошча першага паверха, а з тыльнага боку будынка будзе надбудаваны другі паверх. Там размесцяцца рэпетыцыйны і грэмерныя памяшканні.

РЫКСЕН НАД ПЦІЧЧУ

Гэты жывалісны вадаём пад Мінскам даўно аблюбовалі ваднальвінкі і звычайныя адпачываючыя.

Да таго ж у маі тут пачала працаваць канатная электрадарога, якую на прафесійнай мове называюць рыксенам.

Такая дарога - адзіная ў постсавецкіх краінах. Няма чаго гаварыць аб тым, што яна будзе спрыяць павышэнню майстэрства беларускіх ваднальвіннікаў, якія і без таго валодаюць самымі высокімі тытуламі, перамагаючы на чэмпіянатах свету, Еўропы, а ў міжнародных спаборніцтвах за рыксенам яны няўзменна становяцца лепшымі ў камандным заліку. Нядаўна Юлія Грамыка, напрыклад, устанавіла сусветны рэкорд у прыжках з трампліна.

Па канатнай дарозе ўжо сёння катаюцца ўсе жадаючыя. Створаны клуб аматараў водных лыж, які ўзначаліў Віктар Валковіч, а з яго членамі займаецца вядомая спартсменка Марына Басінская. Цэны ў чатыры разы ніжэй, чым у Германіі. Можна пакатацца і на вейкбордах, скакаць з хвалі на круглых дошках і на водных лыжах...

Вадасховішча Пціч абяцае стаць добрай турысцкай зонай. Кантракты з фірмамі заключаны, турысты асвойваюць азы воднага спорту.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

армія

НАДЗЕЙНАЕ ПАПАЎНЕННЕ

«Я, грамадзянін Рэспублікі Беларусь, прысягаю...» Гэтыя словы гучалі з вуснаў салдатаў, якія прымалі прысягу на вернасць беларускаму народу. Гэты момант, безумоўна, запомніцца на усё жыццё - прычым не толькі маладым салдатам, бацькам, сёстрам, братам і каханым, якія прыйшлі ў вайсковыя часці паглядзець на сваіх мужчын і аказацца ўдзельнікамі гэтай падзеі.

Ужніўні ў 103-й гвардзейскай асобнай мабільнай брыгадзе ў Віцебску больш за 400 маладых воінаў прымалі воінскую прысягу на вернасць беларускаму народу. Згодна з новай рэдакцыяй закона "Аб воінскім абавязку і воінскай службе" ад 22 ліпеня 2003 года воіны зачыталі новы тэкст прысягі Рэспублікі Беларусь. НА ЗДЫМКУ: навабранцы прымаюць прысягу.

дабрачыннасць

ГУМАНІТАРНАЯ ДАПАМОГА З ЗША

У Мінск прыбыў самалёт з грузам медыкаментаў і медыцынскага абсталявання на суму 3,5 мільёна долараў.

Яны прызначаны для дапамогі ўрачам-анкалагам і пацыентам, якія пакутуюць ад анкалагічных захворванняў.

Гэты гуманітарны авіярэйс быў ажыццёўлены сумеснымі намаганнямі дзярждэпартаменту ЗША, пасольства гэтай краіны ў Беларусі і амерыканскай няўрадавай арганізацыі "Сіці-Хоўп Інтэрнэшнл". Падтрымку ініцыятыўе таксама аказала беларуская грамадская арганізацыя "Надзея экспрэс". А лекі і абсталяванне былі прадастаўлены амерыканскімі фармацэўтычнымі

кампаніямі "AstraZeneca", "Albott Laboratories", "Elan Pharmaceuticals" і іншымі.

Гэта толькі адзін са шматлікіх гуманітарных грузаў урада ЗША, прадастаўлены ў Беларусь. У мінулым годзе, напрыклад, гэта дапамога складала каля 28 мільёнаў, а ў гэтым - больш за 18 мільёнаў долараў.

У аэрапорце груз прымаў пасол ЗША Майкл Козак. Ён падкрэсліў, што яго краіна будзе прыкладаць усе намаганні, каб і надалей прыцягваць пастаўкі ў Беларусь неабходнай гуманітарнай дапамогі.

спорт

ПЯЦЁРКА НАТАЛЛІ ЦЫЛІНСКАЙ

У пяты раз чэмпіёнкай свету стала 27-гадовая гонішчыца Наталля Цылінская.

На трэкавым палатне "Ханс-Марцін-Шлейер Халле" ў Штутгарце беларуска бліскуча выйграла гіт на 500 метраў. Гэта яе трэцяя перамога сусветнага маштабу на гэтай дыстанцыі. Пры гэтым каралева трэка не проста выйграла залаты медаль, але і паказала свой лепшы на сённяшні дзень вынік - 34,078, зусім трошкі саступіўшы сусветнаму рэкорду.

Усяго ў спаборніцтвах удзельнічае 219 прадстаўнікоў з 39 краін свету. Сярод іх - васьмёрка беларусаў, якія выступаюць у васьмі

школа - 2003

ПАДРУЧНІКАЎ ХОПІЦЬ УСІМ

Паліграфкамбінаты і выдавецтвы Беларусі працуюць ва ўзмацненым рэжыме - удзельнічаюць у выкананні заказаў на школьныя падручнікі да 1 верасня.

Ужо надрукавана больш паловы з запланаваных 117 найменшых падручнікаў, у тым ліку і частка тых, што прызначаны для спецыяльных школ, дзе навучаюцца дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Распрацаваны і надрукаваны новыя дзённікі, у якіх адзнака ведаў будзе вызначана па дзесяцібальнай сістэме. Сёлета ў краіне ў першыя класы прыйдуць 110 тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак, з іх 20 тысяч - у сталіцы.

Канстанцін СЕЛЬСкі

Канстанцін СЕЛЬСкі.

з прэс-канферэнцыі

БЕЛАРУСКАЯ ЧЫГУНКА НАБІРАЕ ХУТКАСЦЬ

Беларуская чыгунка займае вядучае месца ў транспартнай сістэме Беларусі. Аб яе сённяшнім стане і перспектывах развіцця ішла гаворка на прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры.

На сустрэчу з журналістамі прыйшлі адказныя супрацоўнікі беларускай чыгункі: намеснік начальніка Беларускай чыгункі Вячаслаў Абрамаў, начальнік службы грузавой работы Аляксандр Станкевіч, начальнік пасажырскай службы Віктар Кошапаў, намеснік начальніка службы знешніх сувязей Юрый Пязанаў, начальнік аддзела інфармацыйных тэхналогій Уладзімір Логвін, начальнік аддзела інфармацыі і рэкламы Анатоль Валчок.

У сваім выступленні Вячаслаў Абрамаў назваў цікавую лічбу: колькасць працуючых на Беларускай чыгункі складае больш за 107 тысяч чалавек. А калі далучыць да іх членаў сям'і, то акажацца, што звыш 600 тысяч чалавек звязана лёсам з гэтым буйнейшым у краіне дзяржаўным аб'яднаннем. І сапраўды, сёння Беларуска чыгунка складаецца з 99 юрыдычных асоб, у тым ліку – шасці аддзяленняў (Мінскае, Баранавіцкае, Брэсцкае, Гомельскае, Магілёўскае, Віцебскае), якія аб'ядноўваюць каля чатырохсот буйных і малых станцый, лакаматыўных і вагонных дэпо, шматлікіх арганізацый сігналізацыі, сувязі, электразабеспячэння, шэрагу заводаў, каля сарака ўстаноў аховы здароўя, шэсць устаноў адукацыі, устаноў культуры, спартыўных комплексы. Сапраўды, гэта як бы дзяржава ў дзяржаве.

На сённяшні дзень звыш 90 працэнтаў усіх грузавых перавозак і 56 працэнтаў пасажырскіх у рэспубліцы ажыццяўляе Беларуская чыгунка. Яе работа цесна звязана з дзейнасцю прамысловага, будаўнічага і сельскагаспадарчага комплексу. Усе паказчыкі, даведзеныя Саветам Міністраў, за першае паўгоддзе перавыкананы.

З мэтай паляпшэння абслугоўвання пасажыраў працягваецца праца па стварэнні так званых "фірменных" цягнікоў. Да ўжо існуючых дабавіліся два цягнікі міжнародных зносін "Дзвіна" (Польшча-Масква) і "Неман" (Гродна-Масква). На сённяшні дзень працуе 7 фірменных цягнікоў на міжнародных маршрутах і шэсць – рэспубліканскіх. Ідзе добраўпарадкаванне чыгуначных вакзалаў. Толькі за апошні час рэканструаваны вакзалы ў Барысаве, Светлагорску, Калінкавічах, Польшча, Магілёве.

Адным з прыярытэтных напрамкаў дзейнасці Беларускай чыгункі застаецца супрацоўніцтва з міжнароднымі транспартнымі

арганізацыямі. Гэта і Савет па чыгуначнаму транспарту СНД, і міжрадавая Арганізацыя супрацоўніцтва чыгунак. Беларускія чыгуначнікі ўносяць свой уклад у выпрацоўку агульных прынцыпаў транспартнай палітыкі, у тым ліку камбінаваных перавозак паміж Еўропай і Азіяй. Вынікам такога супрацоўніцтва стала павелічэнне перавозак экспартна-імпартных грузаў у параўнанні з аналагічным

перыядам мінулага года на 27 працэнтаў, а транзітных – на 17,2 працэнта. Вялікая праца вядзецца і ў пытаннях павелічэння хуткасці перавозкі грузаў і пасажыраў. Плануецца да 2010 года давесці хуткасць паяздоў да 160 кіламетраў у гадзіну. Складанасць у тым, што гэта патрабуе не толькі змены сродкаў перавозкі, а ў першую чаргу поўнай рэканструкцыі чыгуначных дарог, што, як вядома, справа вельмі дарагая. Але ж без гэтага быць раўнапраўным партнёрам проста немагчыма.

Сустрэча кіраўніцтва Беларускай чыгункі з журналістамі завяршылася прэзентацыяй новага карпаратыўнага Інтэрнэт-сайта www.zw.by, які дазволіць усім, хто супрацоўнічае з Беларускай чыгункай, атрымаваць аператыўную інфармацыю аб грузавых і пасажырскіх перавозках, аб тарахах і паслугах.

НА ЗДЫМКАХ: Беларуская чыгунка – паміж Усходам і Захадам; у час прэс-канферэнцыі.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

абітурыент-2003

ЦІ ЦЯЖКА СТАЦЬ СТУДЭНТАМ?

Прэс-канферэнцыя з нагоды завяршэння першага патоку ўступных іспытаў у вышэйшых навучальных установах, правялі ў Нацыянальным прэс-цэнтры старшыня Дзяржаўнай камісіі па кантролю за ходам і правядзеннем уступных іспытаў у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах Анатоль Тозік і міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Пётр Брыгадзін.

Нагадаем, што ў 13 дзяржаўных ВНУ прыёмная кампанія стартавала яшчэ 6 ліпеня. Усяго ў гэтыя навучальныя ўстановы на дзённую форму навучання было пададзена 25 тысяч заяў: сярэдні конкурс склаў 3,4 чалавека на месца (у Акадэміі кіравання – 6,2, у Камандна-інжынерным вучылішчы – 5,3 чалавека на месца). 3 25 тысяч абітурыентаў вытрымалі ўступныя іспыты 17 338 чалавек, а былі залічаны ў студэнты 7 613 чалавек. Медалісты і ўладальнікі дыпламаў з адзнакай склалі 17 працэнтаў ад агульнай колькасці абітурыентаў (сярод залічаных на першы курс іх "доля" дасягае 30 працэнтаў).

Амаль 11 тысяч чалавек (прыкладна 42 працэнта) скарысталіся сваім правам і прадставілі ў прыёмнай камісіі сертыфікаты цэнтралізаванага тэсціравання. Асабліва пашанцавала абітурыентам БДУВР, дзе спіс прадметаў, па якіх праводзіліся ўступныя іспыты, поўнасцю супаў са спісам прадметаў цэнтралізаванага тэсціравання. З 310 чалавек, якія прад'явілі адзнакі, атрыманыя на цэнтралізаваным тэсціраванні, 240 чалавек сталі першакурсні-

камі. Пры гэтым яны не здавалі ніводнага экзамена.

І члены дзяржаўнай камісіі, і міністр адукацыі лічаць, што ў цэнтралізаванага тэсціравання – сур'ёзная будучыня, паколькі гэта форма праверкі ведаў абітурыентаў поўнасцю выключае фактар суб'ектывізму і ставіць усіх маладых людзей у роўныя ўмовы.

«Мы ставілі мэтай пераканаць абітурыентаў і іх бацькоў у тым, што шлях у прэстыжныя ВНУ адкрыты для ўсіх: вучыцца ў іх могуць не толькі мінчане, але і жыхары з Брагінскага ці Нараўлянскага раёнаў. Такім чынам ліквідавана глеба для магчымых злоўжыванняў», – падкрэсліў Анатоль Тозік.

Сумнай тэндэнцыяй міністр адукацыі лічыць змяншэнне колькасці сельскай моладзі сярод жадаючых атрымаць вышэйшую адукацыю. Ва ўсякім разе, у першым патоку ВНУ выпускнікі сельскіх навучальных устаноў склалі толькі 9,3 працэнта ад агульнай колькасці абітурыентаў. А сярод першакурснікаў іх аказалася ўсяго 8,8 працэнта.

Таццяна КУВАРЫНА.

тэндэнцыі

8,8 мільёна долараў скупілі беларусы ў абменніках за першы летні месяц. Народ актыўна мяняў рублі для адпачынку, ды так разышоўся, што паказчык попыту на долары і еўра ў параўнанні з вясновымі месяцамі адразу падскокчыў у тры разы.

60 працэнтаў беларусаў ішчаслівыя. Такія нечаканыя звесткі выявіліся падчас міжнароднага параўнальнага даследавання, якое праводзілася ў краінах СНД. Праўда, поўнасцю ішчаслівымі лічаць сябе толькі 14% апытаных, а 46% – хутчэй ішчаслівымі, чым няшчаснымі. Затое, няшчасных беларусаў усяго 24%.

аспект праблемы

“СЁМАЯ КАФАНА”

МАЛДАЎСКІ СПЕКТАКЛЬ, ПРЫСВЕЧАНЫ АХВЯРАМ ГАНДЛЮ ЛЮДЗЬМІ, УРАЗІЎ МІНЧАН

У рамках праграмы “Ла Страда”, скіраванай супраць гандлю жанчынамі, Беларуская асацыяцыя маладых хрысціянскіх жанчын прадставіла ў Мінску пастаноўку “Сёмая кафана”. Спектакль пра гандаль жанчынамі, заснаваны на рэальных падзеях. Ён быў створаны ў 2001 годзе ў Кішыніёве ў цэнтры мастацтваў “Калісеум” пры падтрымцы швейцарскага ўпраўлення па развіцці і супрацоўніцтву. Дзякуючы гэтай арганізацыі, усе спектаклі праходзяць як дабрачынныя. “Сёмуя кафану” ўжо 120 разоў паказвалі ў Малдове, ігралі на Украіне.

У пастаноўцы заняты акцёры Нацыянальнага тэатра Міхая Эмінеску.

Першапачаткова “Сёмая кафана” ішла на малдаўскай мове. На ёй артысты ігралі ў Парыжы па запрашэнні ААН. Мінск стаў фіналам праекту на Беларусі. Да таго спектакль паказалі ва ўсіх абласных гарадах краіны, а таксама ў Сморгоні і Баранавічах. У арганізацыі паказаў на Беларусі таксама прымала ўдзел Бела-

рускае маладзёжнае аб'яднанне “Новыя твары”.

Чаму такая тэма зацікавіла столькі сур'ёзных арганізацый і творчых людзей з розных краін? Статыстыка сведчыць, што прыкладна 1 мільён малдаван выехаў на працу за мяжу, бо людзі на сваёй радзіме не ў стане за-

Фінансы

ГРОШЫ ЛЕПШ ЗАХОЎВАЦЬ У БАНКУ

ЛІЧАЦЬ СЁННЯ БЕЛАРУСЫ І АТРЫМЛІВАЮЦЬ ДЫВІДЭНТЫ

Як паведаміла Упраўленне інфармацыі Нацбанка Беларусі, на 54,9 працэнта павялічыліся ўклады насельніцтва ў нацыянальнай валюце ў беларускіх банках за першую палову 2003 года. Уклады ў замежнай валюце за гэты перыяд выраслі на 19,4 працэнта. Усяго на дэпазітных рахунках грамадзян на 1 ліпеня бягучага года знаходзілася 1033,1 мільярда беларускіх рублёў і 434,4 мільёна долараў ЗША.

Росту зберажэнняў у многім спрыяла працэнтная палітыка Нацыянальнага банка. Яна арыентавана на забеспячэнне аховы ўкладаў грамадзян ад абсяцэння і даступнасці крэдытаў для рэальнага сектара эканомікі. Нягледзячы на зніжэнне стаўкі рэфінансавання за паўгоддзе з 38 да 33 працэнтаў гадавых, працэнтныя стаўкі па ўкладах насельніцтва ў беларускіх рублях па-ранейшаму перавышаюць тэмпы інфляцыі. Аб гэтым сведчаць больш высокія тэмпы росту зберажэнняў насельніцтва ў беларускіх рублях, а іх сума ўжо прыкметна большая за суму ўкладаў у замежнай валюце. Павелічэнню ўкладаў спрыяе і актыўная праца беларускіх банкаў па пашырэнні асартыменту паслуг насельніцтву.

Галіна ВІР.

сітуацыя

АПЕРАЦЫЯ “ЧЫСТЫЯ РУКІ” ПА-ЛІТОЎСКУ

Грандыёзны скандал страшануў літоўскі МЗС. Сем дыпламатаў гэтай краіны, якія працуюць у консульствах Масквы, Санкт-Пецярбурга, Калінінградскай вобласці і Мінска, былі звольнены з гэтай пасады. Прычына такой “чысткі” – амаль падгрыфам “Сакрэтна”.

Аднак буйнейшая газета краіны “Летувос рытас” піша, што дыпламаты банальна аказаліся нячыстымі на руку. Па мяржаванні літоўскіх СМІ, у выніку расследавання, якое правялі дэпартамент дзяржбяспекі і МЗС, выявілася, што супрацоўнікі некаторых літоўскіх консульстваў бралі хабар за афармленне літоўскіх віз і пашпартоў.

Афіцыйны Вільнюс вельмі стрыманы ў ацэнцы інцыдэнту. Пры размове з журналістамі старшыня літоўскага знешнепалітычнага ведамства Антанас Валоніс заявіў, што такога скандалу ў МЗС яшчэ не было,

тым не менш ён адмовіўся раскрыць дэталі незаконнай дзейнасці сваіх падначаленых. Матываваў свой адказ тым, што гэта – дзяржаўная тайна.

Сярод звольненых дыпламатаў адказныя супрацоўнікі: дырэктар консульскага дэпартамента МЗС (дарэчы, ужо назначаны паслом Літвы ў Турцыю), генеральны консул і віцэ-консул у Санкт-Пецярбургу, консул у Савецку, другі сакратар пасольства Літвы ў Расіі. У чорны спіс таксама трапілі некаторыя супрацоўнікі літоўскага пасольства ў Мінску.

Антанас Валоніс заверыў, што звольнены ўсе вінаватыя чыноўнікі, і адначасова выказаў надзею, што астатніх гэта прымусяць задумацца. Міністр выключыў усякую “шпіёнскую” падаплёку скандалу, а таксама сувязь з новымі правіламі транзіту ў Калінінград. Па яго словах, сем дыпламатаў з-за сваіх дзеянняў на дыпламатычнай службе застацца не могуць. У Літве вялікі рэзананс вызвалі словы Прэзідэнта Раландаса Паксаса: “Чыноўнікам, якія парушылі законы МЗС, не месца на дыпламатычнай службе”.

Павал МАЦУКЕВІЧ, “СБ”.

Мінск, захарава, 28. дом дружбы

ПРОСТА МАРЫЯ

Імя Марыі Хетцэр вядома ў самых аддаленых рэгіёнах Беларусі, і гэта не дзіўна. Вось ужо 9 гадоў запар аўстрыйская прыватная дабрачынная арганізацыя "Дапамога для дзяцей з Беларусі", якую ўзначальвае Марыя Хетцэр, змагла забяспечыць аздаравленне ў Аўстрыі больш, чым 2000 дзяцей. У асноўным гэта дзеці з Магілёўскай і Гомельскай абласцей, якія знаходзяцца пад "воблакам" Чарнобыля. Іх ацяпляць і хваляць, але і яго юныя жыхары не засталіся без увагі. Успіх Марыі ўключаюцца дзеці-перасяленцы з Чарнобыльскай зоны, дзеці-інваліды, адораныя дзеці, якія маюць хранічныя захворванні, і з малаабеспечаных сямей.

З Беларуссю Марыя Хетцэр працуе ўвесь год праз Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі ў Мінску. Першым яе памочнікам з'яўляецца Наталля Бровікава – загадчыца аддзела таварыства "Беларусь – Аўстрыя". Чым далей адыходзяць падзеі Чарнобыльскай трагедыі 1986 года, тым складаней працаваць Марыі ў сябе ў Аўстрыі. За 18 гадоў чарнобыльскія праблемы на Захадзе многім набілі "аскоміну", некаторыя ўжо не памятаюць гэтай падзеі і не хочуць ведаць і чуць пра найвялікшую тэхнагенную катастрофу XX стагоддзя. За гэты час у свеце адбылося шмат войн і катастроф.

А ў тысячы беларускіх сямей

рабіць на жыццё. Кожная 10-я з ад'ехаўшых жанчын стала ахвярай гандляроў людзьмі. Гэта праблема, хай і не ў такіх маштабах, характэрна і для Беларусі. Ва ўсякім разе тэлефанаванні на гарачую лінію "Ла Страды", якая працуе ў Мінску штотдзённа (тэл. 245-31-67), сведчаць пра актуальнасць праблемы. Усе кансультацыі маюць азнаямленчы характар, і спецыялісты "Ла Страды" даюць адзіную парад: "Да таго, як ад'ехаць, добра падумай". Акрамя таго, у нашай краіне прынята Дзяржаўная праграма па процідзеянні гандлю людзьмі. Такім чынам актуальнасць праблемы прызнана на дзяржаўным узроўні.

Калі я ішла на спектакль, прызнацца, думала, што ён будзе некалькі кан'юнктурным, падкрэслена зладзённым і вельмі слабым. Спраўдзілася толькі адно. Ён цяжкі, жорсткі, зладзённым, але зроблены якасна і цікава. Рэжысёр Міхай Фурсу паказаў шмат мастацкіх знаходак. У спектакля цікавая пластыка. Але галоўнае – моцныя акцёры.

адлічваюць час – да Чарнобыля і пасля. У Марыі таксама ёсць свой адлік часу. Гэтая квояла, інтэлігентная, абаяльная жанчына ўзяла на свае плечы цяжкі груз – гора чужой краіны, пакуты і праблемы дзяцей Беларусі. Яна змагла пераканаць "Аўстрыйскія авіялініі" стаць спонсарам, і вось ужо 9 гадоў самалёты ў Беларусь з Аўстрыі дастаўляюць гуманітарны груз, а ў Аўстрыю вязуць дзяцей на аздараўленне. Многія аўстрыйскія сем'і сталі апекунамі нашых дзяцей і з неярплівасцю чакаюць іх летам, а часам і на Каляды.

Бабруйская выяўленчая студыя "Вясёлка" з'яўляецца калектыўным членам Беларускага таварыства дружбы з 1993 года і ўносіць свой уклад у развіццё

Яны расказваюць пра лёс пяці жанчын, якія апынуліся ў Албаніі і працуюць пад прымусам прастытуткамі. Мне нават здалася, што гэты спектакль наогул пра жаночую прагу быць на адной ступені з мужчынамі – не па абавязках (такога колькі хочаш), а па магчымасцях. Чаго грэх таіць, мужчыны больш моцныя, фізічна ва ўсякім разе. І ў спектаклі б'юць, зневажаюць, гвалтуюць няшчасных жанчын. Такім чынам яны самарэалізоўваюцца і адчуваюць сябе больш значымі.

Некаторыя кажуць: жанчыны самі выбралі такі лёс. А ці была ў іх жыцці сітуацыя, калі няма чым карміць дзіця, а ты без працы, і ніхто ва ўсім белым свеце не можа дапамагчы. А тут прапапоўваюць папрацаваць афіцыянткай. І ёсць, здаецца, шанс, надзея. Некаторыя кажуць: многія з самага пачатку ведаюць, што будуць працаваць прастытуткамі. А я адкажу: справа кожнага, як зарабляць на жыццё і ставіцца да свайго цела. Але ніхто, нідзе не хоча, каб з яго здэкаваліся, білі і пры гэтым не плацілі

міжнародных сувязяў, у тым ліку ў праграму "Беларусь – Чарнобыль". У Беларусі і Аўстрыі праходзяць выставы, пленэры, фестывалі, дабрачынныя акцыі "Дапамога дзецям з Беларусі".

Першая выстава юных бабруйскіх мастакоў прайшла ў аўстрыйскім горадзе Ліленфэльдзе ў 1995 годзе, дзе адпачывалі беларускія дзеці. Экспазіцыя выдатна выканалася сваю місію. Юныя мастакі і іх работы сталі сапраўднымі пасламі міру, узаема разумення і міласэрнасці. Яны адкрылі Беларусь для многіх аўстрыйцаў і гасцей альпійскай краіны. Беларускія дзеці не толькі здзівілі ўсіх сваім талентам, але і данеслі боль чарнобыльскіх пакут. "Вясёлка" была таксама ўдзельнікам дзіцячага фестывалю мастацтваў "Дзіцячыя гульні" ў Герцгенбургу ў 1997 годзе. У апошнія гады кожнае лета праводзяць з аўстрыйскімі дзецьмі конкурсы, выставы. Трэба хаця б раз убачыць, як сустракаюць і праводзяць з аўстрыйскай зямлі дзяцей з Беларусі! Многія сем'і зрадніліся і вядуць перапалкі, ездзяць адзін да аднаго ў госці...

І вось вясной 2003 года прыйшло трывожнае паведамленне з Аўстрыі. Марыя Хетцэр, знаходзячыся ў Румыніі, трапіла ў аўтамабільную аварыю. Знаходзячыся ў цяжкім стане, у шпіталі, яна працягвала па тэлефоне кіраваць і трымаць пад кантролем аздараўленчую праграму "Лета-2003". Ці гэта не прыклад для пераймання?

Р.С. Калі рыхтаваўся матэрыял, чарговая група дзяцей з Беларусі самалётам "Аўстрыйскіх авіяліній" паспяхова зрабіла пералёт Мінск-Вена. Для трапа іх сустракалі прадстаўнікі арганізацыі "Дапамога дзецям з Беларусі" і гасцінныя аўстрыйскія сем'і.

НА ЗДЫМКУ: Марыя ХЕТЦЭР з дзецьмі з Бабруйска.

Ігар МОЦІН.

хай за брудную, але працу. А менавіта так абыходзіліся з гераніямі спектакля.

Ім было вельмі цяжка ў Албаніі, не лепш дома. Ніхто не чакаў іх, ніхто не рабіў спробы зразумець. Іхнія бацькі адводзілі ўбок вочы, а дзеці не пазнавалі. І ў жанчыны ўзнікае думка: "Гэта не мой дом. Дзе мой Дом?"

У пяці актрыс, што іграюць у спектаклі, нават няма імёнаў. Яны толькі першая, другая і гэтак далей дзяўчыны. Трагізм лёсаў, сітуацыі іх перададзены тонка і не пераходзіць тую мяжу, дзе пачынаюцца танныя слёзы ці пошласць. Пастаноўка рэжысёра Міхай Фурсу не толькі прыцягнула ўвагу да сур'ёзнай праблемы сучаснасці – гандлю людзьмі. Яна дасціпна паказала, што ахвярай трафікёраў можа стаць любая жанчына. І што чалавек слабы і яго трэба шкадаваць. Але галоўнае ўсё ж такі тое, што спачатку трэба навучыцца паважаць і шкадаваць сябе, бо інакш не зможаш нікога зразумець, нікому паспачуваць.

Алена СПАСЮК.

дыпкур'ер

СЯРГЕЙ МАРТЫНАЎ СУСТРЭЎСЯ З ВАЛЬТЭРАМ ФУСТАМ

Міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Сяргей Мартынаў сустрэўся з кіраўніком Дырэцыі развіцця і супрацоўніцтва Федэральнага дэпартаменту замежных спраў Швейцарскай Канфедэрацыі Вальтэрам Фустам.

У ходзе сустрэчы абмяркоўваўся комплекс двухбаковых пытанняў, у тым ліку ўзаемадзеянне краін па пераадоленні вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС і ўдасканалванні сістэмы рэагавання на надзвычайныя сітуацыі, а таксама па ліквідацыі іх вынікаў.

В.Фуст таксама наведаў Гомельскую вобласць, дзе азнаёміўся з ходам рэалізацыі двухбаковых беларуска-швейцарскіх праектаў, а таксама прыняў удзел у канферэнцыі і ўрачыстых мерапрыемствах, прымеркаваных да 150-й гадавіны пажарнай службы Рэспублікі Беларусь.

БЕЛАРУСКА-ІНДЫЙСКІЯ КАНСУЛЬТАЦЫІ

У Дэлі (Індыя) адбыліся кансультацыі паміж міністэрствамі замежных спраў Беларусі і Індыі.

Падчас кансультацый абмяркоўваўся ўвесь комплекс двухбаковых адносін, у тым ліку тэрмінаў візіту Прэзідэнта Рэспублікі Індыя доктара Абдула Калама ў Рэспубліку Беларусь гэтай восенню і візіту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка ў Індыю.

АБМЕРКАВАНЫ ПЕРСПЕКТЫВЫ РАЗВІЦЦА ЕЎРАЗЭС

У Маскве прайшло другое пасяджэнне Міжрадавай рабочай групы пры Інтэграцыйным Камітэце ЕўразЭС.

Удзельнікі пасяджэння абмеркавалі механізм аховы ўнутраных рынкаў дзяржаў – членаў ЕўразЭС ва ўмовах непрымянення спецыяльных ахоўных, антыдэмпінгавых і кампенсакійных мер у сумесным гандлі. У сувязі з гэтым плануецца разгледзець мэтазгоднасць унясення змен і дапаўненняў у раней падпісаны Праатакол аб механізме прымянення такіх мер.

Акрамя гэтага, разглядаліся пытанні фарміравання Агульнага мытнага тэрытуры ЕўразЭС, дапаўнення і змены ў прыарытэтных напрамках развіцця ЕўразЭС на 2003–2006 гады.

У Маскве адбылося таксама дванаццатае пасяджэнне Інтэграцыйнага Камітэта Еўразэйскага эканамічнага грамадства.

футбол

БЕЛАРУСКІЯ ЛЕГІЯНЕРЫ

Форвард маскоўскага "Спартак" Гаман Васілюк адправіўся ў Паўднёвую Карэю на прагляд у клуб "Тэгу". Раман можа быць перададзены ў арэнду азіяцкаму клубу да канца гэтага сезона. Справа ў тым, што беларус не падышоў новаму настаўніку "Спартак" Андрэю Чарнышову, які вырашыў выставіць яго на трансферт. Падобны лёс і ў другога беларуса – Васіля Баранава, які сыграў нядаўна свой першы матч за "Спартак-Аланію". Затое на траўміраванага Арцёма Канцавога трэнер "чырвоных" па-ранейшаму разлічвае.

Беларусы Барыс Гаравы і Уладзімір Карыцька выстаўлены на трансферт маскоўскім "Тарпеда-Металургам". Абаронца Уладзімір Шунейка правядзе канец сезона ў "Спартак-Аланіі" на правах арэнды.

У стартывым матчы 13-га першынства Украіны яго чэмпіён – "Дынама" – атрымаў упэўненую перамогу над луцкай "Вальнію" – 5:1. Дубль на рахунку Вальніца Блякевіча, а адкрыў лік у гульні Аляксандр Хацкевіч.

Гол Аляксандра Кульчыя ў

У пасяджэнні прыняў удзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, Пастаянны прадстаўнік пры ЕўразЭС Уладзімір Грыгор'еў.

Сярод дакументаў, абмеркаваных на пасяджэнні, можна вылучыць праект бюджэту ЕўразЭС на 2004 год, праект Дагавора аб статусе Асноў заканадаўства Еўразэйскага эканамічнага грамадства, праект Палажэння аб спецыяльным фондзе Інтэграцыйнага Камітэта ЕўразЭС.

ЧАРНОБЫЛЬСКАЯ ПРАГРАМА "СУПРАЦОЎНІЦТВА ДЛЯ РЭАБІЛІТАЦЫІ"

Арганізацыя міжнароднага чарнобыльскага супрацоўніцтва з'яўляецца адным з прыарытэтных знешняй палітыкі Беларусі. Беларусь сумесна з зацікаўленымі вядзе пошук новых падыходаў працы з патэнцыяльнымі замежнымі партнёрамі.

Адной з новых ініцыятыў, распачатай Міністэрствам замежных спраў сумесна з Камчарнобылем, з'яўляецца праграма CORE (Супрацоўніцтва для рэабілітацыі). У яе аснову пакладзены комплексны падыход да рэабілітацыі пацярпелага насельніцтва і тэрыторыі з удзелам шырокага кола ўрадавых і няўрадавых устаноў і арганізацый.

Асноўным дакументам, які павінен вызначыць мэты, прынцыпы і спосабы здзяйснення праграм CORE, стане Дэкларацыя прынцыпаў міжнароднай праграмы "Супрацоўніцтва для рэабілітацыі".

18 ліпеня ў Мінску адбылося падпісанне Праатакола па прыняцці Дэкларацыі прынцыпаў міжнароднай чарнобыльскай праграмы "Супрацоўніцтва для рэабілітацыі", які разглядаецца МЗС Беларусі як важны этап падрыхтоўкі вынікавага дакумента і пачатку практычнай рэалізацыі праграмы.

Праатакол падпісалі кіраўнікі пасольстваў Італіі, Германіі, Вялікабрытаніі і Францыі, Еўрапейскай Камісіі, Праграмы развіцця ААН, ЮНЕСКА, АБСЕ, Бюро супрацоўніцтва Федэральнага дэпартаменту замежных спраў Швейцарскай Канфедэрацыі, Камітэта па партнёрству і падрыхтоўцы праграмы CORE, Старшыня Камчарнобыля, а таксама кіраўнікі адміністрацый Брагінскага, Чачэрскага, Слаўгарадскага і Столінскага раёнаў.

Чакаецца, што асноўны дакумент (Дэкларацыя прынцыпаў праграмы "Супрацоўніцтва для рэабілітацыі") будзе падпісаны ў першай палове кастрычніка бягучага года.

Прэс-служба МЗС.

BEZKA DBC BSC SOUDE DIRECTION FOR DEVELOPMENT AND COOPERATION DIRECTION DU DEVELOPPEMENT ET DE LA COOPERATION DIREZIONE DELLO SVILUPPO E DELLA COOPERAZIONE SWISS AGENCY FOR DEVELOPMENT AND COOPERATION COOPDE

Канстанцін СЕЛЬСКИ.

захавай традыцыю

«ВЯНОК ДРУЖБЫ» СПЛЯЛІ Ў БАБРУЙСКУ

У ГОРАДЗЕ БАБРУЙСКУ ПРАЙШОЎ ЧАРГОВЫ МІЖНАРОДНЫ
ФЕСТИВАЛЬ ФАЛЬКЛОРУ «ВЯНОК ДРУЖБЫ»

Каля 700 удзельнікаў з'ехалася ў гэты маляўнічы куток Беларусі, дзе пераплятаюцца рэкі Бярэзіна і Бабруйка, дзе спалучаюцца старажытнасць і сучаснасць. Свой талент і майстэрства паказалі фальклорныя калектывы «Кувякі» з Польшчы, вакальны фальклорны ансамбль «Колінда» і ансамбль народнага танца «Ністрэній» з Малдовы, народны хор казацкай песні «Кубанскія зоры» з Расіі, ансамбль народнай песні, музыкі і танца «Трускаўчанка» і ансамбль народнага танца «Дніпро» з Украіны.

На высокім узроўні выступілі і фальклорныя ансамблі з усіх абласцей Беларусі. Шчырымі апладысмантамі сустракалі гледачы поўныя самабытнасці і народнага гумару канцэртныя праграмы фальклорных ансамбляў «Палісянчак» і «Магдаліна» з Брэсцкай вобласці, «Пярэзвы» з Магілёўскай вобласці, «Крынічанька» з Віцебскай, «Сюзор'е» з Гомельскай і «Каханачка» з Гродзенскай абласцей. Мінскую вобласць прадстаўлялі ансам-

бль народнай музыкі і песні «Мінскія музыкі» і вядомы фальклорны гурт «Ячаўскія вячоркі» са Слуцкага раёна, якія занялі дастойнае месца ў суквецці талентаў брацкіх краін.

Яскравыя выступленні народных спевакоў, танцораў, музыкаў у Палацы мастацтваў, на стадыёне, на гарадской плошчы і на сельскіх пляцоўках прыводзілі ў захапленне шматлікіх гледачоў. Дарэчы, высокае выканальніцкае майстэрства народнага фальклорнага ансамбля «Ячаўскія вячоркі» вядома не толькі ў рэспубліцы, а і за яе межамі. Гурт — лаўрэат I-га Міжнароднага фестывалю фальклору ў Пінску, дыпламант Міжнароднага фестывалю аўтэнтычнага фальклору Прыдняпроўя і I-га Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва «Беларусь — мая песня», удзельнік Рэспубліканскіх дажынак у Мастоках, Нясвіжы, Шклове. Артысты таксама прымалі ўдзел у Днях культуры Беларусі ва Украіне, Германіі, Узбекістане.

Праграма фестывалю была даволі насычаная. Пяць дзён па-святочнаму ўпрыгожаны Бабруйск вітаў гасцей, яднаў сваёй шчырасцю і ветлівасцю ўдзельнікаў мастацкіх калектываў і гараджан. Фестываль дапамагаў знаёмству з фальклорнымі традыцыямі беларусаў, рускіх, малдаван, украінцаў, палякаў. Штодзень адбываліся цікавыя сустрэчы, экскурсіі па горадзе, канцэрты. Госці і жыхары горада наведвалі гарадок майстроў «Бабруйскае падвор'е», гісторыка-краязнаўчы музей, вернісажы, ускладалі вянкi на брацкіх могілках на Кургане Славы ў вёсцы Сычкава. Фестывальныя мерапрыемствы супалі з Днём горада і гадавінай вызвалення Бабруйска, што прыдало святам асаблівых каларыт і масавасць. Святочнаму шэсцю і народнаму гуляню спрыяла і добрае надвор'е, нават сонейка дарыла людзям цяпло і радасны настрой. Фестывальны тыдзень скончыўся вечарам дружбы і феерверкам. Адбылося сапраўднае творчае яднанне майстроў традыцыйнага мастацтва Беларусі і суседніх краін, таму што мова музыкі і танца не мае межаў і зразумела ўсім.

Ірына СЦЕПАНЕНКА.

знаёмства

Добры дзень, дарагая рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!
Піша Вам Надзея Парчук з вёскі Вычулкі Брэсцкага раёна.
Дарагая рэдакцыя, нядаўна мне трапіла ў рукі Ваша газета, дзе я знайшла для сябе шмат чаго цікавага і карыснага, таму і вырашыла напісаць Вам гэты ліст, а заадно і даслаць Вам некалькі сваіх вершаў.

Я інвалід з дзяцінства. Раней у мяне была II група, а зараз ужо I. Але я закончыла Падаражскую сярэднюю школу Пінскага раёна (я родам адтуль) і Пінскі ўлікова-кредытны тэхнікум, 25 гадоў працавала ў банкаўскай сістэме. Зараз не працую. Таму ў мяне ёсць час займацца творчай справай.

Друкавалі мае вершы ў газетах «Літаратура і мастацтва», «Настаўніцкая газета», «Наша доля», «Пераображэнне», журналах «Акно», «Надзея», а ў сакавіку бягучага года выйшаў у свет мой першы зборнік вершаў «Жыццёвыя плыні». Мару ўжо аб другой сваёй кніжачцы.

Вашу газету я выпісала сабе на II паўгоддзе 2003 года. Шчыра жадаю вам здароўя і творчых поспехаў.

З павагай да ўсіх вас Надзея ПАРЧУК.

Памяці У.Г.Мулявіна

Кладуцца кветкі да гітары

Кладуцца кветкі да гітары,

Асірацелае душы.

Лёс абарваў яе ўсе мары,

Агонь у сэрцы патушыў...

Адплыў, як песня, у нябёсы

Яе ўладар і сябра, брат.

На кветках росы, нібы слёзы,—

Адтуль не вернецца назад.

Не возьме больш пяшчотна

ў рукі

І не прытуліць да грудзей...

Не разальюцца болей гукі,

Што душы пецілі ў людзей.

Кладуцца кветкі да гітары —

Каханай музы «песняра».

Няўжо адплыў, няўжо

адмарыў,

Няўжо патушана зара?..

... Кладуцца кветкі

да гітары,

А зала поўна цішыні.

Няхай ляцяць над

сумам чары

Да неўміручай вышыні!

музы талентаў

ТРЫ ЗАХАПЛЕННІ АГІНСКАГА

Жыхары беларускай вёскі Залесе Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці, дзе размешчана мемарыяльная сядзіба аўтара вядомага паланеза «Развітанне з Радзімай» Міхала Клеафаса Агінскага, у гэтым годзе ўзгадваюць аб сумнай даце — 170 гадоў з дня смерці свайго слаўтага земляка. Тут, у музеі, сабраны матэрыялы з архіваў Варшавы, Кракава, Вільнюса, Санкт-Пецярбурга, Масквы, Фларэнцыі, якія расказваюць пра жыццё і творчасць гэтага незвычайнага чалавека — таленавітага кампазітара і дзяржаўнага дзеяча. У дзевятнаццаці гадоў ён быў ужо дэпутатам сейма, членам дэпартаменту фінансаў, пазней — надзвычайным паслом у Галандыі, пасланнікам з асобай місіяй у Англіі, міністрам фінансаў Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ), камандзірам атрада ў час паўстання 1794 года, прадстаўніком патрыятычных згуртаванняў у Канстанцінопалі і Парыжы, а пасля вяртання ў Расію — сенатарам.

Жыццё такіх людзей заўсёды на вачах усіх. Не дзіўна, што пра яго шмат пісалі ў тагачасных газетах і часопісах, часцей за ўсё, складаючы самыя неверагодныя гісторыі.

Вядомым Агінскі стаў пасля таго, як напісаў паланез до мінор «Развітанне з Радзімай». Гэты музычны твор прызначаны не для танцаў, а для слухання. Мы і слухаем яго з заміраючым ад захаплення сэрцам па сённяшні дзень. Пры гэтым цікава, што ніхто адразу не паверыў, што такую геніяльную музыку напісаў адносна малады чалавек. А якіх толькі плётак і легенд не прыдумвалі на гэты конт! Чуліўныя паненкі шэптам перадавалі адна другой, што Агінскі застрэліўся пад гукі ўласнага твора з-за няшчаснага каханна, таму, маўляў, немцы імгненна надрукавалі «Паланез смерці». У Парыжы нават выйшла кніга, на вокладцы якой кампазітар быў намаляваны з пісталетам, прыстаўленым да скроні. На ўсё гэта Агінскі адказаў: «Першы паланез я сачыніў у той момант, калі ўпершыню адчуў пачуццё ўяўнага каханна, якое

працягвалася тыдзень, але было ціхім, спакойным і шчаслівым». Але хто ж яна, не ўяўная, а сапраўдная каханая Міхала?

Як сцвярджаюць даследчыкі жыцця і творчасці кампазітара, Агінскаму выпала перажыць тры захапленні.

Дваццаціпяцігадовая Ізабэла Лясоцкая з сям'і дробнага шляхціца — першая каханая кампазітара. Хударлявая, бледнатварая, з цёмнымі вялікімі вачыма... Не прыгажуня, але Міхала ўразілі яе манеры, адукаванасць. Ён закахаўся адразу і вельмі палка. У 1789 годзе яны пажаніліся. Іх маёмасць хапіла, каб узброіць вялікі атрад барацьбітоў за незалежнасць Рэчы Паспалітай. Ён заваў і Нацыянальнаму савету, што далучаецца да паўстанцаў Тадэвуша Касцюшкі і «прыносіць у дар Радзіме сваю маёмасць, працу і жыццё». Не папярэдзіўшы Ізабэлу, Міхал заклаў яе каштоўнасці. Падобнага маладая жанчына не змагла прабачыць мужу і пакінула яго, не пажадаўшы падзяліць з ім лёс патрыёта-выгнанніка.

Пасля паражэння паўстання і разрыву з жонкай пачалася эміграцыя, якая доўжылася восем год. Паліцыя сачыла за Агінскім, як за якабінцам, а Расія адмаўляла яму ў візе. Але час і ўлада хутка мяняюцца! Калі на трон уступіў Аляксандр I, Агінскі прысягнуў яму на вернасць. 5 лютага 1802 года ён прыехаў у Пецярбург, дзе атрымаў чын тайнага саветніка, сенатара Расійскай імперыі. У той жа час у Вільні ён сустрэў і сваё дзюе каханне — дачку венецыянскага гандальера Марыю Нэры, даволі багатую, са спадчынай у 400 тысяч залатых дукатаў, удаву паўстанца 1794 года шляхціца Каятана Нагурскага. Міхал губляе галаву ад каханна. Марыя — поўная супрацьлегласць халоднай і выхаванай Ізабэле, эмацыянальная, палкая, пяшчотная. Ізабэла не дазволіла сабе стаць маці, а гэта адразу нарадзіла яму сына Ірзэнуша, у 1803 годзе — дачку Амелію, затым — Іду. Сям'я Агінскіх пасяляецца ў маентку ў Залесці, у новым, мураваным палацы, дзе ў ідэальнай атмасферы Міхал піша свае паланезы, мазуркі, раманы, оперу. Ён захапляецца жонкай, не

падазраючы, што яна дзеліць яго з іншымі. Толькі з цягам часу наступае горкае празрэне — ён даведваецца, што і дзецi не ўсе яго. Міхал робіць выбар. Ён больш не можа цяпець вульгарныя жартачкі Марыі, яе заўсёды аголеныя грудзі, нахабныя паводзіны. Яны яўна не пасуюць да высакароднага «дэ», якое яна мела права

ставіць перад сваім прозвішчам, калі муж стаў сенатарам.

Тады ж яму становіцца зразумелым, што план Аляксандра I па аднаўленні ВКЛ, на які так спадзяваўся кампазітар, — не больш чым хімера. Ён спяшаецца зрабіць нешта для суайчыннікаў — будзе ў Маладзечне школу і перадае ёй частку сваёй бібліятэкі, ахвяруе ўніверсітэту ў Вільні два мікраскопы і тэлескоп, будзе дом для бедных. І нібы едзе лячыцца — спачатку ў Дрэздэн, а затым у Фларэнцыю.

Тут, у Італіі, хворага і з фінансавымі цяжкасцямі кампазітара чакае сюрпрыз: новыя (пасля расійскай сталіцы) сустрэчы з выдатнай піяністкай таго часу Марыяй Шыманоўскай, якая прыехала на гастролі. «Царыца гукаў», як назваў яе Адам Міцкевіч (потым ён ажаніўся з дачкой піяністкі Цэлінай), іграла паланезы Агінскага як ніхто іншы. Яму было 59, ёй — 35, і яны былі зачараваныя адно адным. Але толькі зачараваныя... Марыя ездзіць з гастролі па ўсяму свету і піша яму з Рыма, Неапаля, Мілана, Лондана, Парыжа, Вар-

шавы, Пецярбурга: «Імя тваё будзе ззяць з бляскам у гісторыі нашай нацыі... Я захапляюся табой!»

Агінскі, двойчы падмануты, ужо не верыў у магчымае шчасце. Да таго ж палохала розніца ва ўзросце... Марыя едзе ў Расію, дзе ёй падарвалі дваранства. На ранішнікі да Шыманоўскай, што сталі ў Маскве традыцыйнымі, прыходзіць Глінка, Пушкін, Міцкевіч, Жукоўскі, Грыбаедаў. І толькі Агінскага не было побач...

Лёс адмераў Марыі нядоўгі век: яна памерла ад халеры, эпідэмія якой успыхнула ў Расіі ў 1831 годзе. Звестка аб гэтым прыйшла ў Фларэнцыю. Агінскі не проста пакутуе, жыццё для яго страчвае ўсякі сэнс. Ён усяго на два гады перажыў Марыю I, паміраючы, думаў, што сам Гасподзь падарыў яму шчасце захапіцца гэтай дзівоснай жанчынай.

НА ЗДЫМКАХ: партрэт М.Кл. Агінскага; Міхал і Ізабэла з Лясоцкіх Агінскія; Марыя Нэры Агінская; Марыя Шыманоўская.

Таццяна ХРАПІНА.

Да гадавіны 170 гадоў з дня смерці Агінскага, якая наступіла на чужыне, у Фларэнцыі. Да гэтай даты залескі краязнавец Сяргей Верамейчык выдаў кнігу «Міхал Клеафас Агінскі. 1765-1833. Продкі, жыццё ў Залесці, нашадкі (спроба храналогіі)». Яна прызначана для настаўнікаў, вучняў, турыстаў (ілюстрацыі ўзяты адтуль).

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. №13

Будучы даведнік

ІОСИФ КАПЕЛЯН

Капелян Іосіф (н. 4. 07. 1936, Бабруйск Магілёўскай вобл.), беларускі і іўрэйскі (Ізраільскі) мастак.

І. Капелян нарадзіўся ў сям'і печніка і хатняй гаспадыні. У пачатку 2-й сусветнай вайны пераехаў з сям'ёй у Тройцк на Урале. Там пайшоў у пачатковую школу, дзе адразу выявіліся яго здольнасці да малявання. У 1947 годзе сям'я вяртаецца ў Бабруйск. Іосіф вучыцца ў сярэдняй школе і адначасова ў дзіцячым выяўленчым гуртку пры ДOME піанераў. Вялікі ўплыў на яго аказаў там мастак-аматар Барыс Бяляеў, які выхаваў каля 150 мастакоў-прафесіяналаў.

У 1952 годзе І. Капелян паступіў у Ленінградскае мастацкае прафесіянальнае вучылішча. У горадзе над Нявой юнак наведваў музей, мастацкія выставы, тэатры, праслухаў курс лекцый па мастацтву эпохі Рэнесанса ў Эрмітажы. Усё гэта аказала вялікае ўздзеянне на яго погляды і густы.

Скончыўшы ў 1956 годзе вучылішча, пераехаў у Савецк Калінінградскай вобласці, дзе выкладаў маляванне ў сярэдняй школе. Але неўзабаве быў прызваны на службу ў армію, якую прайшоў у Кобрыне Брэсцкай вобласці, дзе пазнаёміўся са сваёй жонкай беларускай пісьменніцай Клаўдзіяй Калінай.

Пасля дэмабілізацыі, у 1960 годзе, стаў студэнтам графічнага аддзялення Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута. Яго настаўнікамі там былі Павел Любамудраў, Арлен Кашкурэвіч, Сямён Герус, Май Данцыг і інш. Адначасова з вучобай пачынае афармляць кнігі ў выдавецтве "Беларусь", супрацоўнічае з "Сельскай газетой", затым – з Музеям гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У 1966 годзе скончыў інстытут (дыпломнай работай стала серыя гравюр "Дзеці і вайна"). Многа падарожнічаў па краіне (Казахстан, Крым, Латвія, Падмаскоўе), што дало новыя тэмы для творчасці. У 1971 годзе прыняты ў Саюз мастакоў СССР, але ў 1978 годзе выключаны з яго ў сувязі з падачай заявы на выезд у Ізраіль. У 1980 годзе такі дазвол нарэшце быў атрыманы. Адзін з апошніх візітаў перад ад'ездам быў да пісьменніка У. Караткевіча, якому мастак падараваў сваю гравюру "Брыганціна".

Беларускія сенсацыі

«Мінск» – у Токію

У сталіцы Японіі, па адрасу 1-4-2, Азубудаі, Мінато-ку, адкрыўся рэстаран "Мінск".

Гэта недалёка ад станцыі метро Ропонгі. Рэстаран працуе з 11.30 раніцы да 14 і з 17 да 23 гадзін вечара.

Часовы Павераны ў справах Беларусі ў Японіі Анатоль Сцепусь, які днямі наведваў рэдакцыю газеты, паведаміў, што

У Ізраілі І. Капелян спачатку жыў у Міхмарэце, затым – у Бат Яме. У 1989 годзе пераехаў у Нантанію. У 1981 годзе прыняты ў Ізраільскі саюз жывапісцаў і скульптараў, пачаў працаваць у Інстытуце археалогіі Тэль-Авіўскага ўніверсітэта. Наведваў курсы па адбітках на шоўку, падарожнічаў па розных краінах свету.

У сваёй творчасці І. Капелян прайшоў значны эвалюцыйны шлях – ад мастацтва строга рэалістычнага, да ўмоўнага, дэкаратывунага. Этапы гэтага шляху найлепш прасочаны ў фундаментальнай манаграфіі-альбоме Мірыям Ор "Іосіф Капелян: мастацтва, рэальнасць і містыцызм" (Miriam Or. Joseph Kapelan: Art, Reality and Mysticism), выдадзенай у Ізраілі ў 1999 годзе (экземпляр падараваны мастаком рэдакцыі "Голасу Радзімы" з аўтаграфам).

Доктар мастацтвазнаўства, прафесар Грыгорый Астроўскі піша ў пасляслоўі да гэтай багата ілюстраванай працы: "Творчасць Іосіфа Капеляна – велізарны свет, які ўвабраў у сябе праявілістую паўсядзённасць і імкненне да астранальных вышыняў, матэрыяльнасць прадметнага асяроддзя і магію касмаганічных абстракцый, універсальнасць духоўных каштоўнасцей і шматколернасць жыццёвай прыроды. Мастак злучае незлучальнае, магчымае з немагчымым, яўнае з патаемным і ўсё гэта спляўняе слайм яркага і своеасаблівага таленту, адзначанага пячаткай высокай культуры колеру і малюнка, зараджанага энергетыкай напружаных містычных, маральных і ўласна творчых пошукаў".

Аксана ГРЫШКЕВІЧ

Памяць

Некалькі разважанняў і згадак на заўсёднае развітанне з Васілём Быкавым

– Лякарства, Валодзя, адно: пісаць, пісаць і пісаць! – самаўпэўненна павучалі мяне.

– На вашай скуру ды пісаць, – агрызаўся Валодзя, – ды прыгаворваць: не пішы, не пішы, не пішы! Бачыце, што яны з мяне зрабілі – ідэолюха нейкіх рэзервацый для індзейцаў-палешукоў.

Стасункі Быкава і Караткевіча былі складанымі. Увогуле Валодзя паважаў Васіля, а Васіль яго любіў, часта і ахвотна ў яго бываў. Памятаецца, 21 верасня 1971 года наведваў Караткевічаў разам з Гілевічам. Гаспадыня кватэры, Валянціна Браніславаўна, паказвала ім прывезеныя з экспедыцый здымкі помнікаў архітэктуры. Нечакана Быкаў задаў пытанне, ці чытаў хто ў "Иностранной литературе" раман калумбійскага пісьменніка Габрыеля Гарсія Маркеса. Да нашага сорама, аказалася, што не чытаў ніхто. Між тым для Васіля Уладзіміравіча "Восень патрыярха" мела прынцыповае значэнне:

– Гэта раман веку! Аказваецца, раманы веку могуць нараджацца і ў малых літаратурах. Так што будзь, Валодзя, аптымістам!

Аднак вернемся да нашых узаемаадносін. Калі Васіль Уладзіміравіч быў не згодны з маімі друкаванымі або вуснымі выказваннямі, ён прама пра гэта гаварыў ці пісаў. Памятаецца, у сярэдзіне 1980-х гадоў, імкнучыся "згладзіць" супрацьстаянне, сцвердзіў я ў адным з артыкулаў, што праблема беларускай мовы мае не столькі палітычны, колькі маральны характар – гэта праблема асабістага выбару. Адказваючы ў "Полымі" на пытанні Сяргея Дубаўца, Васіль Быкаў рашуча не пагадзіўся са мной: маўляў, моўная праблема ў нас мае іншы характар. Але які – таксама не напісаў. І зразумела, чаму: каб не падвесці "Полымі". Той "адсцёб" я ўспрыняў з пэўнай сатысфакцыяй: ад кінутага ў ваду каменя ўсё ж пайшлі кругі.

А бывала, што Васіль Быкаў нечакана пачынаў хваліць мяне і прытым з незвычайнай аргументацыяй. 30 мая 1980 года ў Саюзе пісьменнікаў было "неафіцыйнае" (чорная кава з каньяком) пасяджэнне праўлення Дома літаратара. Рэй на ім вёў Васіль Быкаў. Гаварылі найперш аб клопа-

Пачатак у №№ 28,30.

Нашы дыялогі

«У Беларусі чужынцам сябе не адчуваю»

Гутарка Адама МАЛЬДЗІСА з бельгійскім грамадскім дзеячам Марысам МАСАНЖАМ дэ КАЛОМБАМ

У маі 2001 года ГА "МАН" разам з другімі арганізацыямі правяло Міжнародны "круглы стол" "Беларусь – Бельгія: грамадска-культурнае ўзаемадзеянне". З дакладам "Акцыя "Мост": індывідуальны вопыт гуманітарнай, грамадскай і культурнай дапамогі" на гэтым форуме выступіў адзін з прадстаўнікоў брусельскай эліты, доктар права Марыс Масанж дэ Каломб. А калі матэрыялы "круглага стала" былі падрыхтаваны, ён дапамог асацыяцыі выдаць зборнік друкам ("Беларусіка = Albathenica". Кн. 23). І вось бельгійскі мецэнат і швабле зноў наведваў Мінск: пабываў у бальніцах, якім дапамагае з лекамі, двойчы завітаў да нас у рэдакцыю. Я не мог не выкарыстаць такі шанс і не задаць гасцю некалькі пытанняў.

– Сладар Масанж дэ Каломб, мне казалі, што ў Сібіры вы любілі, каб вас называлі

Васіль БЫКАЎ з Зорай і Вітайтам КАПЕЛЯМІ. Дом адпачынку Саюза беларускіх пісьменнікаў. «Іслач». (1995 г.).

тах пра жывых. Я ж нечакана ўмяшаўся: трэба памятаць і мёртвых – Францішка Скарыну, Міколу Гусоўскага, Сімяона Полацкага. Клапаціцца пра іх спадчыну, выдаваць яе. Васіль Уладзіміравіч падтрымаў мяне:

– Трэба прыслухоўвацца і да такіх людзей, як Мальдзіс, што, у адрозненне ад нас усіх, глядзяць не наперад, а назад. У карэнні глядзяць.

Часам мне даводзілася выступаць у дачыненні да Васіля Быкава ў ролі "імпрэсарыю", угаворваць яго, каб ён згадзіўся прыняць удзел у той ці іншай сустрэчы з чытачамі. У 1979 годзе, калі пайшла мода на таварыствы аматараў кнігі, па даручэнні Івана Навуменкі, старшыні праўлення такога таварыства Першамайскага раёна горада Мінска (Акадэмія навук знаходзіцца ў Першамайскім раёне), я стаў яшчэ і сакратаром гэтай арганізацыі. Клуб аматараў кнігі Інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі папрасіў мяне для пачатку наладзіць сустрэчу з Васілём Быкавым і Алесем Адамовічам. Доўга гэта не ўдавалася. Нарэшце 27 лютага вечар адбыўся. Аўдыторыя сабралася пярэстая, і добрага кантакту з залай спачатку не было. Абодва прамоўцы засталіся незадаволеныя, аб чым мне казалі. Але выступалі яны

цікава. Сядзячы збоку, я змог сёе-тое запісаць.

Быкаў гаварыў пра тое, чаму піша пра вайну: калі пачнецца новая – прыдасца асэнсаванне былой, а калі не пачнецца – усё роўна будзе патрэбна, каб лепш спазнаць саміх сябе. Расказаў гісторыю пра адну дзеўчыніну, якая ў 1944 годзе сабрала ў сваёй хаце шасцёра чужых дзяцей. Сама не выйшла замуж, каб толькі выхаваць іх. І цяпер жыве "чужымі" дзецьмі. Чым не літаратурны сюжэт?

У Быкава спыталі, чаму Мінай меў маральнае права не прыйсці да сваіх дзяцей, а яго герой Мароз з "Абеліска" не меў права пакінуць чужых. Адказ гучаў так: менавіта таму, што тыя былі чужыя! Ды і пра Мінаю мы ведаем не ўсю праўду, а толькі літаратурную, афіцыйную.

Яшчэ пытанне: хто ўваходзіць у наймацнейшую "ваенную" пяцёрку пісьменнікаў савецкай краіны? Адказ: Бондараў, Бакланаў, Багамолаў, Астаф'еў, Адамовіч. Яшчэ пытанне: як Быкаў ставіцца да Караткевіча? Адказ: ён рамантык, а рамантызм на галаву ніжэй рэалізму. Але рамантызм у гістарычных раманах не перашкаджае. З пазтаў Быкаў вылучыў у адказе Бураўкіна, Вярцінскага, Барадуліна.

(Заканчэнне будзе)

Адам МАЛЬДЗІС.

вак Беларусі ў Японіі Анатоль Сцепусь, які днямі наведваў рэдакцыю газеты, паведаміў, што

На рэпрадукцыі: рэкламны праспект рэстарана.

«У Беларусі чужынцам сябе не адчуваю»

Гутарка Адама МАЛЬДЗІСА з бельгійскім грамадскім дзеячам Марысам МАСАНЖАМ дэ КАЛОМБАМ

— Пачатак на 5-й стар.

вышэйшае кіравала мною пры новым выбары.

— *І цяпер не шкадуеце, што воля лёсу была менавіта такой?*

— Не шкадую. Вядома, адчуваецца стома. Але ёсць яшчэ сілы, ёсць нешта, што дапамагае іх узнаўляць. Іншаземцам сябе ў Беларусі не адчуваю. Людзі ў вас у цэлым вельмі цывілізаваныя, ахайныя. Не штурхаюцца ў транспарце або ў тэатральным гардэробе так, як, скажам, у Лондане. Вядома, там розныя людзі, многа імігрантаў.

— *А ў які раз вы на волі лёсу апынуліся на беларускай зямлі?*

— У пяты. З кожным прыездам вашы людзі ўсё больш і больш мне падабаюцца.

— *Адчуваеце, Рыко Генрыкавіч, розніцу паміж першым і сённяшнім, пятым, прыездам?*

— У першы я проста прывёз лекі. А цяпер мяне больш цікавяць пытанні культуры, інфармацыі. Калі вярнуся, мае сябры абавязкова спытаюць мяне, як у Беларусі справы. Каб ведаць, ці варта ім таксама падключыцца да "Акцыі "Мост". Яе мэта — найперш аб'ядноўваць сэрцы. Пачынаючы з 1997 года, пункта адліку, удзельнікі акцыі паставілі ў вашу краіну лекаў на суму больш двух з паловай мільёнаў долараў.

— *Што датычыцца інфармацыі, то мы таксама збіраем бібліяграфію па грамадска-культурных сувязях Беларусі з іншымі краінамі, у тым ліку і з Бельгіяй. Можна паглядзець у камп'ютэры нашай супрацоўніцы Валянціны Грышкевіч.*

— Абавязкова пагляджу. І ўвогуле ў вас больш інфармацыі пра нас, чым наадварот.

— *А ваша асабістая, амацыянальная інфармацыя якая — дадатная ці адмоўная?*

— Яна адначасова і радасная і сумная. Радасная — ад таго, што цябе ўсмешкамі сустракаюць мытнікі і пагранічнікі ў аэрапорце, людзі на вуліцах.

— *А сум адкуль?*

— Ад наведвання шпіталюў. Скажам, шпіталь інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны. Бачу, якія сумныя вынікі дала вайна. У пачатку саракавых гадоў мінулага стагоддзя яго пацыентам было па 20–30 гадоў. А сёння яны ўжо ветэраны, часам зусім бездапаможныя. Калі рабіў здымак з імі, стараўся ўсміхацца, хаця ўдавалася гэта праз сілу. Туга агортвае таксама, калі гляджу на дзяцей, што пацярпелі ад Чарнобыля.

— *І ім памагаеце?*

— Не толькі ім. Скажам, невялікім групам дзяцей, у якіх рэдкія захворванні. Напрыклад, фенілсэтанурія. Гэта калі дзіце не можа сілкавацца малаком маці, калі не расчэпляюцца адпаведныя ферменты. Тады патрэбна спецыяльнае харчаванне. Я і мае сябры хочам дапамагачь такім дзецям, але, на жаль, не зусім ведаю, да каго ў вас звяртацца, каб кваліфікавана і эфектыўна, без бюракратычнай цяганіны, вырашаць такія пытанні.

Заўтра пастараюся дабіцца аўдыенцыі ва ўрадавых установах.

— *А як вы расцэньваеце дзейнасць Таварыства "Беларусь — Бельгія", яго кіраўніцы Тамары Антановіч?*

— О, на гэты раз я спыніўся ў яе дома.

— *У Барыўлянах? Яна ж працуе там лекарам у шпіталі для ветэранаў вайны.*

— Так. І ў шпіталь часам суправаджаю яе, калі яна ідзе на дзяжурства... А ведаеце, якімі снаданямі яна мяне корміць? Лепшымі, чым у рэстаране гасцініцы "Планета". А чаму? Ды таму, што душу ўкладвае ў тую беларускую страву. Паснедаеш — і дзень пачынаецца з добрых эмоцый.

— *А што дапаўняе гэтыя эмоцыі потым?*

— Кветкі! У вас яны дваякія. Адны растуць на клумбах. І хочацца сказаць дзякуй садоўнікам, кветніцям, якія ствараюць добры настрой. А другія — вашы жанчыны. Жанчыны культурнага, этнічнага памежжа! Асабліва, калі яны ідуць і ўсміхаюцца. У нас яны звычайна выглядаюць больш дзелаўіта, пахмурна. Радасна, калі сустракаеш у вас добра падабраныя сямейныя пары.

— *А як Рыко Генрыкавіч уяўляе сабе, скажам, свой дзясны візіт у Беларусь?*

— О, да таго часу, — госьць усміхаецца, — дыпламаты ўжо змогуць паміж сабой дамовіцца, і вы напэўна будзеце ў Еўрасаюзе. Нельга, — суразмоўца тут сур'ёзнае, — адкладваць вырашэнне пытанняў палітыкі, эканомікі, лячэнне той жа лейкеміі ці фенілсэтануріі. Калі б гэта толькі ад простых людзей залежала, праблем бы не было.

— *Але ж з дзеячамі беларускай эліты вы таксама сустракаліся. Ці ўдавалася вам тут знаходзіць агульную мову?*

— Так! Інтэлектуалаў у вас многа. Беларусам пашчасціла на сваіх дыпламатаў у Бельгіі. Я не раз сустракаўся з вашымі амбасадарамі — акадэмікам Лабуньковым, а потым са спадаром Мартынавым, які цяпер узначальвае ў вас Міністэрства замежных спраў. Ім даводзілася нялёгка, бо яны былі пасламі "ў чацвёртай ступені" — пры бельгійскім каралі і ўрадзе, а таксама пры міжурдавых арганізацыях, раскватараваных у Бруселі. Іншыя краіны маюць для гэтага чатырох паслоў, а вы — толькі аднаго. Але яны выдатна спраўляліся са сваімі абавязкамі. Ніколі я не чуў пра іх дрэннага слова.

— *Якія яшчэ сустрэчы засталі, як кажуць, у сэрца і душу?*

— Мяне ўразілі рэктар Беларускага ўніверсітэта інфарматыкі і электронікі Міхаіл Батура, яго прарэктары, высокі ўзровень выкладання ва ўніверсітэце. З прыемнасцю сустраўся ў Мінскім гарвыканкам з Людмілай Караленка і Мікалаем Ераховым. Мяне хвалююць пытанні і дзейнасці Свабоднай эканамічнай зоны "Мінск". Я іх паспяхова абгаворваў з Алегам Сівенкам і Мікалаем Цэдрыкам. У Гандлёвай палаце з узаемным разуменнем кантактаваў з Уладзіславам Зубковым, Андрэем Вейзе, Паўлам Юркоўскім. Самыя добрыя ўражанні засталіся ў мяне ад гутарак

з Людмілай Сяўкоўскай у Навукова-даследчым інстытуце маці і дзіцяці, з Вольгай Алейнікавай — у Цэнтры дзіцячай анкалогіі і гематалогіі. З такімі людзьмі можна ладыць перспектывы, будаваць "масты" дружбы. На розных роўнях.

— *А што вы сказалі б у заключэнне?*

— Я толькі што з Хатыні. Усю дарогу назад маўчаў — нібы камяк застыў у горле. Таму скажу проста: дзякуй усім людзям добрай волі, якіх я назваў і не назваў. А яшчэ — супрацоўніку вашай амбасады ў Бруселі Аляксандру Мархелю, які дапамог здзейсніць гэтую маю паездку.

— *І перадапошняя пытанне. Ці не здаецца вам, што гэта сімвалічна, накіравана лёсам, каб назвы нашых краін пачыналіся з адных і тых жа гукіў і літар Бел-?*

— Безумоўна накіравана! У нас і гісторыя ў многім падобная, і этнічная разнастайнасць. Такі лёс наш. Таму: няхай жыве Беларусь і няхай жыве Бельгія!

— *А вось што рабіць з гэтай папкай рукапісаў, айтографамі зборніка "Беларусь — Бельгія"? Перадаць іх Тамары Антановіч? Пакінуць тут, у "Голасе Радзімы"?*

— Найлепш у адпаведнасці з вашым заканадаўствам перадаць іх у якое дзяржаўнае архіўнае сховішча. А электронныя копіі могуць быць у самых розных месцах. У Нацыянальнай бібліятэцы Бельгіі, скажам.

— *Туды мы перадалі некалькі экзэмпляраў кнігі праз нашу Нацыянальную бібліятэку. А рукапісы, айтографы перакажам у Беларускае дзяржаўнае архіўна-музейнае мастацтва, дзе ўжо даўно фарміруецца фонд нашай асацыяцыі. Рукапісы ўсіх выданняў. Там надзеяна.*

— Няхай так яно і будзе. НА ЗДЫМКУ: М. Масанж дэ Каломб (у цэнтры) перадае гуманітарную дапамогу хворым у шпіталі інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны (2001).

Хроніка падзей

На канферэнцыі "Мова і культура" ў Кіеве

Старанямі Інстытута філалогіі Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шайчэнка, Інстытута мовазнаўства імя А. А. Пацябні НАН Украіны, Інстытута псіхалогіі імя Г. С. Касцюка АПН Украіны і Выдавецкага Дома Дзмітрыя Бурэго ў канцы чэрвеня ў Кіеве прайшла XII Міжнародная навуковая канферэнцыя імя прафесара Сяргея Бурэго па праблемацы "Мова і культура".

У канферэнцыі прынялі актыўны ўдзел вучоныя з Беларусі, беларусісты з іншых краін. Назавем некаторыя заяўленыя тэмы: І. Леваш (Мінск) — "Мова глабалізацыі:

культурна-цывілізацыйныя аспекты", А. Аксянчук (Віцебск) — "Сімвалізацыя цела ў моўных і соцыякультурных феноменах", І. Савіцкая (Мінск) — "Беларусізм у рускамоўным друку як фактар білінгвізму і стылістычны прыём", Г. Друк (Мазыр) — "Сістэма фальклорна-міфалагічных матываў у рамане В. Казько "Неруш", Н. Старавойтава (Мінск) — "Асаблівасці паэтыкі старабеларускага "Бавы" і інш. Загадчыца кафедры беларускай філалогіі Вільнюскага педуніверсітэта Л. Плыгаўка выступіла з дакладам "Беларуская культурная прастора ў шматнацыянальнай парадыгме Літоўскай Рэспублікі".

Пытанні развіцця і сучаснага стану беларускай мовы разглядаліся ў супастаўляльным плане ў выступленнях некаторых украінскіх і замежных даследчыкаў.

З надысланага

Нумізматычныя публікацыі

Дасылаю вам для базы дадзеных тэзісы дакладаў і паведамленняў "Адзінаццатая Усерасійская нумізматычная канферэнцыя", якая адбылася ў красавіку бягучага года ў Дзяржаўным Эрмітажы (Санкт-Пецярбург).

Там вы знойдзеце і тэксты трох мінскіх даследчыкаў: "Аб 48-, 60- і 75 грошавых копах Вялікага княства Літоўскага ў другой палове XVI–XVII стагоддзяў" І. Сінчука, "Клады XVIII стагоддзя ў расійскіх манетах і фондах Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі" Д. Рабцэвіча, "Пра нумізматычнае калекцыянаванне на тэрыторыі Беларусі ў XVI–XIX стагоддзяў" І. Колабавай.

Далучаю таксама публікацыю з другога нумара нямецкага часопіса "MunzenRevue" за бягучы год пад назвай "Нумізматычнае паведамленне з падарожжа ў Беларусь". Належыць яна п'яру Томаса і Вольфганга Мельхаўзенаў. У артыкуле рэпрадуктавана сімваліка Беларусі, манеты, якія з'явіліся ў апошняй гады.

Валерый ШЫШАНАЎ (Віцебск).

рэсе) наступныя змены: іменаваць прэзідэнта асацыяцыі старшынёй (іншыя прапановы: дырэктар, начальнік, загадчык не падыходзілі), а віцэ-прэзідэнтаў — намеснікамі старшыні. Як і патрабавалася, ліст пра гэта да 25 ліпеня быў скіраваны ў Міністэрства юстыцыі.

Пытанне пра юрыдычны адрас асацыяцыі будзе канчаткова вырашана на чарговым кангрэсе, які муркуецца правесці ў наступным годзе.

Ад нас адышлі

Юзаф ШЫМАНЧЫК

Наш часты госьць з Лодзі не быў сябрам асацыяцыі. На прапанову запоўніць анкету, адказаў: што вы, я звычайны фатограф, а не вучоны. Але загадаў, як радаваліся ў адзеле рукапісаў Цэнтральнай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі, калі ён перадаў туды праз нас калекцыю з васьмідзiesiąці даваенных фатаграфій-паштовак. Яго ўнікальныя здымкі ўпрыгожвалі "Кантакты і дыялогі", зборнікі "Беларуска".

Юзаф Шыманчык нарадзіўся ў 1909 годзе ў мястэчку Косава (цяпер Брэсцкая вобласць) у сялянскай сям'і. Рана застаўся сіратой. Цікаўны па натуре, ён падглядаў, як мясцовыя багатыя аматары займаліся фатаграфіяй. А праз нейкі час стварыў сваю студыю ў родным Косаве, выязджаў з фотаапаратам на кірмашы ў Івацэвічы, Целяханы, Лагішын, Пінск. Пачаў вандраваць па глыбіннаму Палесся, здымаць каларытныя этнічныя тыпы.

Пасля вайны Ю. Шыманчык выехаў у Польшчу, пасяліўся ў Кутне, дзе адкрыў уласную студыю. Потым, апошнія 20 год, жыў у Лодзі. Але ўвесь час вабіла да сябе роднае Палесся. З даваенных вандровак на веласіпедзе засталася ўсяго каля чатырохсот мастацкіх фатаграфій. Ды гэтага аказалася дастаткова, каб выдаць "паляшчэкія" паштоўкі. Мастак зноў і зноў прыязджаў у Слонім, Косава, Бяро-

зу, Мінск, шчодро адорваў музеі.

Пра Ю. Шыманчыка зняты два фільмы: у Беларусі — "Фатограф Палесся", у Польшчы — "Чары Палесся".

Памёр фоталетапісец даваеннай Брэстчыны і Піншчыны 11 ліпеня гэтага года ў Лодзі.

Паколькі добрых фотаздымкаў самога Ю. Шыманчыка ў архіве ГА "Маб" не аказалася, змяшчаем адну з яго этнаграфічных паштовак, выдадзеных у Косаве перад вайной.

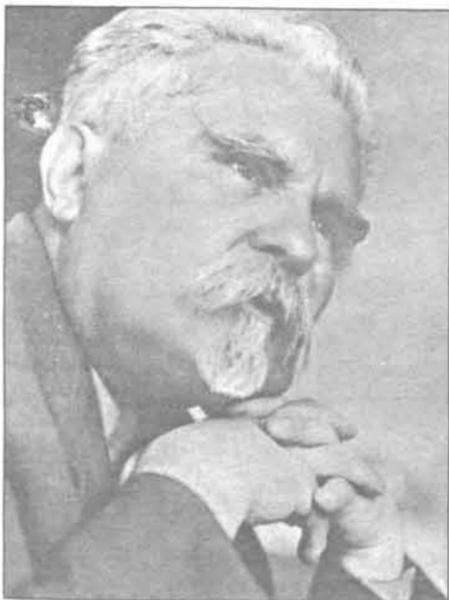
Тамара ШКУРКО.

ПАВЕДАМЛЕННЕ
У сувязі з Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 16 мая 2003 года і лістам Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ад 2 ліпеня 2003 года 9 ліпеня адбылося пасяджэнне камітэта ГА "Маб" (іншаземныя сябры ўдзельнічалі ў ім віртуальным шляхам), на якім было прынята рашэнне ўнесці ў Статут асацыяцыі (з наступным зацвярджэннем на кангрэсе) наступныя змены: іменаваць прэзідэнта асацыяцыі старшынёй (іншыя прапановы: дырэктар, начальнік, загадчык не падыходзілі), а віцэ-прэзідэнтаў — намеснікамі старшыні. Як і патрабавалася, ліст пра гэта да 25 ліпеня быў скіраваны ў Міністэрства юстыцыі. Пытанне пра юрыдычны адрас асацыяцыі будзе канчаткова вырашана на чарговым кангрэсе, які муркуецца правесці ў наступным годзе.

Васіль ЛІЦВІНКА

ВЯЛІКІ БЕЛАРУС 3-ПАД БЕЛАВЕЖЫ

"Нашу простую сялянчку, беларускую народную песню, мы вывелі ў людзі і зрабілі дамай высокага культурнага свету".
Рыгор ШЫРМА.

Услухоўваюся ў шматлікія запісы на магнітных стужках, на якіх шчаслівы лёс наканаваў запісаць такі характэрны, які захаваў асаблівасці гаворкі родных пружанскіх мясцін, голас Рыгора Шырмы. Гаварыў ён няспешна, але выразна, удумліва, заўсёды цікава і вобразна. Абураючыся некаваліфікаваным кіраўніцтвам культуры, жартаваў: "Калі рымскаму імператару не хапіла члена сената, дык ён увёў туды каня".

Ужо ад знешняга, у нечым блізкага да шаўчэнкаўскага, аблічча Шырмы з яго горда прыўзнятай галавой, прыгожымі, чорнымі ў маладосці і пасярэбранымі з гадамі вусамі і бародкай вяла народнай жыццёвай мудрасцю, сапраўднай інтэлігентнасцю. Мяккія рысы твару, праніклівы позірк добрых шэрых вачэй з-пад навіслых брывоў... Ён быў скіраваны на вас то з добрай усмешкай, то з глыбокай развагай, а, бывала, і з хітрынкай або іроніяй, але заўсёды з сапраўднай зацікаўленасцю. Нейкі своеасаблівы палымяны бляск з'яўляўся ў яго вачах, калі ён пачынаў гаварыць з палемічным запалам пра галоўную справу свайго жыцця — беларускую народную песню. Многа часта агрэсіўных, вульгарных наскокаў вытрымаў на сваім складаным жыццёвым шляху гэты сапраўдны дэмакрат з народным нізоў, але ні разу не здрадзіў мэце свайго жыцця: "Нашу простую сялянчку, беларускую народную песню, вывесці ў людзі і зрабіць дамай высокага культурнага свету." Гэты поўны вялікай сыноўняй любові жыццёвы абавязак у імя мастацтва свайго народа ён выканаў да канца.

Захапленне роднай песняй пачалося ў раннім дзяцінстве. У вялікай патрыярхальнай сям'і Шыр-

маў у вёсцы Шакуны на Пружаншчыне, дзе ён нарадзіўся 21 студзеня 1892 года, спевакамі былі ўсе, пачынаючы з бондара дзеда Васіля па мянушцы Май-стровіч. Лепшыя калыханкі хлопчык пачуў ад маці Тэадоры Дзям'янаўны. Таленавітым выканаўцам быў бацька Раман Васільевіч, які двойчы прызываўся ў царскую армію і ведаў многа казацкіх, рэкруцкіх і салдацкіх песень.

Першай песенніцай была бацькава сястра Захвеева Хвораст. Акрамя такіх выдатных народных песень, як восянская "Ой, не вылятай, сіва зялёлка", Шырма запісаў ад яе радзіны і вясельныя абрады. Апошні ён называў "народнай операй, дзе жыццёвы драматызм пераплітаецца з вясельным гумарам, песня з дыялогамі, а музыка і танцы дапаўняюць і ўпрыгожваюць гэта цудоўнае народнае прадстаўленне, якое заўсёды мае шчаслівы канец". Аб багаці пэтычнай душы цёткі Захвее Шырма пісаў у 1941 годзе ў артыкуле "Выдатная песенніца з народа".

Рыгор Раманавіч часта ўспамінаў, як глыбока кранулі яго словы А. Фадзеева. Безнадзейна хворы пісьменнік, вялікі аматар харавых спеваў, у 1955 годзе праслухаў па радыё канцэрт Дзяржаўнай капэлы БССР з Калоннай залы Дома Саюзаў і напісаў кіраўніку калектыву Рыгору Шырме: "А вы самі знаеце, як гэта дзейнічае на душу, калі ў незвычайна майстэрскім, праніклівым выкананні пачуеш тое (або роднаснае), што спявала табе маці ў дзяцінстве".

Першым, хто дапамог Шырме адчуць прыгажосць харавых спеваў, быў хатні настаўнік у Шакунах, былы семінарыст Салук. Любоў да песні ўзрасла ў час вучобы ў Пружанскім гарадскім вучылішчы. Таленавіты хлопчык ужо праз год стаў лепшым вучнем, іграў на струнных інструментах і ўдзельнічаў у аркестры і хоры вучылішча.

Моцна ўразіла юнака тое, што ў хоры не спявалі беларускіх песень. Яшчэ большае абурэнне выклікала шавіністычны наскок на родныя песні, калі іх называлі перакручанымі рускімі ці ўкраінскімі або ўвогуле адмаўлялі іх мастацкую каштоўнасць.

Цягу Р.Шырмы да народнай паззіі заўважыў настаўнік літаратуры Манцэвіч. Ён і параіў яму запісаць песні. Спачатку гэта былі запісы ад Ганны Дудзейкі, у якой кватараваў юнак, ад сваіх шматлікіх родзічаў, запісы з ваколіц Белаежы, а пазней адусюль, дзе прыходзілася бываць.

У час навучання на двухгадовых Свянцянскіх настаўніцкіх курсах у 1911–1912 гадах Шырма праходзіць сальфеджыю, вучыцца іграць на скрыпцы, арганізуе настаўніцкі хор. Адначасова спрабуе запісаць мелодыі. Больш плённа гэта работа прадоўжылася ў Сядлецікум настаўніцкім інстытуце. Не забываў ён аб роднай песні і тады, калі разам з інстытутам у пачатку першай сусветнай вайны апынуўся ў Яраслаўлі. На фотаздымку тых часоў мы бачым Шырму членам этнаграфічнай камісіі Рускага геаграфічнага таварыства. Грошы ад канцэртаў перадаваліся дзецям бежанцаў-беларусаў. Праўда, яго глыбока абразіла тое, што для гэтых канцэртаў ён не змог знайсці ніводнай апрацоўкі беларускай народнай песні. Можна з тае пары і пакляўся запоўніць гэтую пустэчу ў нацыянальнай культуры і зрабіў гэта.

Адразу пасля рэвалюцыі па накіраванні беларускага нацыянальнага камісарыята Р.Шырма едзе арганізоўваць школу ў вёсцы Навагольскай Навахапёрскага павета Варонежскай губерні. Тут шматгранна раскрыўся талент Шырмы-педагога. "Светам свайго юнацтва" назваў яго навагольскі вучань, пазней рускі пісьменнік, аўтар апавесці "Белы Бім Чорнае Вуха" Гаўрыла Траяпольскі. Адночы ён

займацца настаўніцкай працай. І ў такіх умовах ён кліча на падмогу "самую моцную зброю — родную песню". Рыгор Раманавіч арганізуе ў Пружанах хор, запісвае народныя песні і заахвочвае да гэтай працы зацікаўленых людзей, наладжвае канцэрты, пераносіць на заходнебеларускую глебу "Беларускія вясчоркі" І.Буйніцкага пачатку стагоддзя. Каб паліцыя не магла іх забараніць, яны праводзіліся пад выгядам "Вечароў славянскай песні", а ў праграму ўключаліся і польскія народныя песні. Хутка выступленні хору і імя яго кіраўніка становяцца вядомымі ў Заходняй Беларусі.

Паваротным для Шырмы стаў канцэрт у Пружанах, на якім прысутнічаў правадыр стотысячнай Грамады Браніслаў Тарашкевіч. Пазнаёміўшыся з фальклорнымі запісамі збіральніка, вядомы філолаг убачыў у Шырме чалавека, здольнага ўзначаліць культурна-асветную працу, якая ва ўмовах Заходняй Беларусі набыла характар нацыянальна-вызваленчай барацьбы.

У 1925 годзе Шырма пераязджае ў Вільню, працуе ў сакратарыяце Грамады, выхавальнікам у інтэрнаце для хлопчыкаў Віленскай беларускай гімназіі, выкладае тут словы і арганізуе хор. Папелчнік і найбольш паслядоўны ву-

рад хорам строгі рэгент... Закончылася генеральная рэпетыцыя, і куды дзелася сур'ёзнасць кіраўніка. Ён стаіць з дабрадушнай усмешкай у акружэнні моладзі, а тую дзяўчыну, што запявала "Зялёнку", па-бацькоўску нават па галюўцы паглядзіў. Ад тых, хто быў побач, я даведаўся, што гэты рэгент — Шырма, беларускі пясняр. Сказалі гэта ды яшчэ да мяне намешліва: маўляў, хто ты такі, што Шырмы не ведаеш!"

Хутка хор гімназіі стаў наладжваць цікавыя "Вечары славянскай песні" ў Вільні. Значна абагацілася беларуская частка праграмы, калі ў калектыву прыйшоў таленавіты вучань М.Рымскага-Корсакава І. А. Глазунова кампазітар і акампаніатар, ураджэнец Магілёўшчыны Канстанцін Галкоўскі. "Вечары" сталі глебай інтэрнацыянальнага аб'яднання нацыянальных меншасцей і прагрэсіўнай польскай інтэлігенцыі, сродкам барацьбы з палітыкай паланізацыі заходнебеларускіх земляў. Імі, шматлікімі публіцыстычнымі выступленнямі ў друку патрыёты паказвалі прыклад паважных адносін паміж народамі.

Каб захаваць Шырму для культурна-асветнай легальнай працы (па Рыжскім дагаворы Польшча абавязалася захоўваць культурную аўтаномію нацыянальных меншасцей) Б. Тарашкевіч рэкамендаваў яму не ўступаць афіцыйна ў Грамаду. З 1927 года Шырма ўзначаліў і быў найбольш прагрэсіўным кіраўніком забароненай у 1936 годзе народна-дэмакратычнай арганізацыі Таварыства беларускай школы — галоўнай апоры Грамады ў масах.

НА ЗДЫМКАХ: Рыгор ШЫРМА; цётка Р.Шырмы Захвее ХВОРАСТ; Рыгор ШЫРМА (у другім радзе першы злева) з кіраўніцтвам ТБШ.

(Заканчэнне будзе).

сказаў: "Наўрад ці я стаў бы пісьменнікам, калі б не сустрэў у жыцці Рыгора Раманавіча". На другім годзе існавання школы Шырму прызвалі ў Чырвоную Армію. Але калектыву вучняў напісаў пісьмо Н.Крупскай, і неўзабаве школьнікі зноў былі разам са сваім любімым настаўнікам.

Самымі цяжкімі ў жыцці Шырмы былі 1922–1925 гады, калі ён вярнуўся на радзіму ў Заходнюю Беларусь. "Някіх беларусаў няма, — гаварылі там польскія шавіністы, — гэта выдумка мінскіх бальшавікоў". Калі Шырма адмовіўся запісацца палякам, яму забаранілі

чынь Шырмы, арганізатар Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Беларусі, які носіць цяпер яго імя, Генадзь Цітовіч напіша: "1926 год... Мая першая віленская восянь. Бязмэтна блукаю па квадраце сціснутага манастырскімі сценамі двара (Базыльянскага манастыра. — ВЛ.). І раптам з напаядчыненага акна палілася беларуская народная песня, за ёю другая, трэцяя. Чымсьці родным, блізім дыхнула на мяне. "Сасна"! Ды гэтую ж песню і ў нас спяваюць... Але тут прыгажэй! "Перапёлачку" я ўжо слухаю ў зале, схаваўшыся ў далёкім вугалку, таму што пе-

зваротная сувязь: латвія, даўгаўпілс

ВАСІЛЬКІ... ВАЛОШКІ...

Прышло лета і зацвілі розныя палявыя і лясныя кветкі. Як упрыгожваюць яны ўсё навокал! І колькі б ні было самых прыгожых кветак, немагчыма не заўважыць васілёк. Гэты сіні прыгажун — своеасаблівы сімвал Беларусі.

Васілёк увекавечыў славыты беларускі паэт Максім Багдановіч. Гэта яму належаць незабыўныя радкі:

Цямнее край зубчаты бору,
І тчэ, забыўшыся, рука
Паміж персідскага ўзору
Цвяток радзімы васілёка.

Другая назва васілёка — валашка. Многія беларускія паэты прысвяцілі гэтай сціплай кветач-

цы свае вершы. Гэта і Э.Агняцет, Н.Арсеннева, Я.Брыль, Н.Гілевіч, А.Астрэйка, А.Вялюгін, А.Лойка, С.Дарожны, З.Дудзіюк і іншыя.

А нядаўна я прачытала рымска-кую легенду пра гэту сціпную кветку. Адночы васілёкі пажаліліся багіні жніва і ўрадлівасці Цэрэры на тое, што яна загадала ім вырасці сярод збожжа. Яны баяліся, што сын зямлі ніколі не зверне на іх увагу, а будзе любаватца

толькі цяжкімі хлебнымі каласамі. Яны прасілі, каб багіня Цэрэра дазволіла расці ім дзе-небудзь асобна. На гэта багіня адказала ім, што яна спецыяльна змясціла іх сярод шумных каласоў. І не для таго, каб яны прыносілі нейкую карысць чалавецтву, як гэта наканавала жытнёвым каласам. Для іх, такіх прыгожых і пекных, яна прыдумала зусім іншае прызначэнне. Кветкі мусілі быць пасланцамі неба на зямлі. З гэтай прычыны і адзенне ім было дадзена блакітнае, як неба. А самым вялікім святам для іх стане дзень жніва, калі ўсе будуць звяртаць на іх увагу. Дзяў-

чынькі будуць зываць з іх прыгожыя вяночкі, жнеі — упрыгожваць першы жытнёвы сноп, які ўрачыста адносяць дадому і паставяць на покуць пад абразамі.

Васілёкі супаколіся і ўзрадаваліся свайму высокаму прызначэнню. Мабыць, і сапраўды яны і ёсць пасланцы з неба.

А ў грэчаскай легендзе мудры кентаўр Хірон, які славіўся сваімі ведамі ў медыцыне, не загінуў ад цяжкіх ран толькі дзякуючы васілёку, які дапамог іх загаіць. Нездарма ж і батанікі назвалі гэту цудадзейную расліну кентаўрам.

Ці будзе хто сёння лячыць раны з дапамогай васілёкаў?

Напэўна не, бо ёсць шмат розных сучасных лекавых сродкаў. І

ўсё ж народная медыцына прапануе ўжываць настоі з васілёкаў ад прастуды і ад хвароб вачэй.

Да васілёка адносяцца па-рознаму: адны лічаць яго пустазеллем, іншыя культурнай раслінай, трэція — лекамі, а я — самай прыгожай палявой кветкай. Мне здаецца, што нездарма ў нашай беларускай песні "Зямля з блакітнымі вачамі" пяецца:

"Назваваюць васілікам
На Беларусі хлапчукоў".

P.S. Люблю Беларусь. Там жыў бабуля і шмат сяброў.

Надзея БУЧЭЛЬ,

10 клас, школа імя Раініса
(Беларуская нядзельная школа,
якую наведваю 7 год).

спадчына

“СЯДЗІЦЬ ДУДАР НА КАМЕНИ, ДЗЯРЖЫЦЬ ДУДУ НА РАМЕНИ...”

Старажытны беларускі інструмент дуда ўсё больш уваходзіць у нацыянальны музычны і мастацкі кантэкст. Дудою карыстаюцца фальклорныя гурты (“Ліцвіны”, “Крупіцкія музыкі”), медыявільныя капэлы (“Стары Ольса”), а таксама шматлікія пост-фолкавыя ансамблі (“Палац”, “UR’IA”, “Троіца”) і рок-гурты (“Нейра Дзюбель”, гітарыст С. Трухановіч). Гэтую акалічнасць заўважаюць некаторыя мясцовыя крытыкі, якія у адзін голас заяўляюць: майляў, вась і да нас прыйшла “волынка”... На самай справе, гэты інструмент мае вельмі даўнюю гісторыю ў Беларусі, а таксама свае асаблівасці, характэрныя толькі для нашай мясцовасці, што засведчана і ў энцыклапедыі “Этнаграфія Беларусі”. Гэтыя асаблівасці комплексна даследуе мастак, майстар па вырабу інструментаў Тодар Кашкурэвіч, які распавёў нам пра новыя даследаванні феномену беларускай дуды.

— Па-першае, гэты від музычных інструментаў мае агульную інтэрнацыянальную назву — bagpipes і распаўсюджаны ў шмат якіх краінах на ўсёй тэрыторыі Еўропы і Азіі.

Bagpipes складаецца з мяха, да якога прымацавана з аднаго боку трубка з адтулінай, на якой іграецца мелодыя, а таксама ад адной да шасці бурдонных трубак, якія цягнуць адзін тон.

Адрозніваюцца bagpipes розных краін колькасцю бурдонаў, тым, як яны размешчаны — долы ці тырчаць, як у шатландскіх, з якога матэрыялу зроблены трубки — з рагоў жывёлы ці, як у беларускіх, рэзаньня з дрэва.

Беларуская дуда не можа называцца ўласна ўсходнееўрапейскім інструментам. Справа ў тым, што такога тыпу інструмента няма ні на Украіне, ні, тым больш, у Расіі.

Наш тып абсалютна тоесны з дудамі Літвы і Латгаліі. Таму нашу дуду справядліва было б называць літвінскай, маючы на ўвазе агульную спадчыну і тэрыторыю Вялікага княства Літоўскага.

— Чым адрозніваецца беларуская дуда ад bagpipes іншых краін?

— Беларуская дуда вылучаецца на фоне дударскай традыцыі Еўропы не толькі канструкцыйнымі асаблівасцямі, але і сваёй унікальнай міфалогіяй. Фактычна, беларуская дуда не з’яўляецца музычным інструментам у літаральным сэнсе, бо яна моцна звязана з абрадавай сферай, з мадэллю сусвету дахрысціянскага часу. Захаваліся палескія калядныя песні, дзе сцвярджаецца, што дуда робіцца з ахвярнай каляд-

най казы. Вядома, што каза — вельмі распаўсюджаная жывёліна ў рытуалах ахвярапрынашэння розных народаў. Відавочна, што ігра на гэтай дудзе з ахвярнай жывёлы мела магічны сэнс, як і ўсе прадметы, рэчы, звязаныя з ахвярапрынашэннем, мэтай якога было перараджэнне сусвету і адраджэнне яго ў новай якасці.

На поўначы Беларусі зафіксаваныя песні, дзе дуда знаходзіцца ў межах язычніцкага свяцілішча, на камені: “Сядзіць дудар на камені, дзяржыць дуду на рамені”. Потым дуда вешалася на дуб, як на сусветнае дрэва (нагадаю, залатое руно таксама вісіць на дубе). Потым дуда грае ад ветру і ламаецца. Пасля гэтага зноў рабілася новая дуда і адпаведна выкарыстоўвалася. Гэта можна патлумачыць, як выкарыстанне дуды ў якасці сакральна азначанага інструмента...

— Тодар, як вы ацэньваеце працэс адраджэння беларускай традыцыі ігры на дудзе?

— Безумоўна, шмат музыкаў зацікавіліся гэтым інструментам і выкарыстоўваюць яго ў тым ці іншым праекце. Цікаваць выклікана экзатычнасцю дуды. Кожны, хто даведваецца, што дуда таксама ўласціва беларускай музычнай традыцыі і была вельмі распаўсюджана на тэрыторыі нашай краіны, вядома, радуецца гэтаму факту і заахвочваецца да таго, каб самому паспрабаваць іграць на ёй.

— Спадар Кашкурэвіч, як нам вядома, вы займаецеся беларускай дудой ужо некалькі дзесяткаў гадоў. У якіх напрамках рэалізуецца гэты інтарэс?

— Самы першы пункт маёй

дзейнасці — даследаванне дударскай традыцыі ў Беларусі. Напрыклад, зараз я пішу кнігу, прысвечаную гэтаму інструменту і яго гісторыі. Акрамя таго, я сам займаюся вырабам інструментаў. Наперадзе яшчэ аднаўленне некалькіх тыпаў дудаў, уласцівых беларускай дударскай традыцыі. Гэтая праца вельмі істотная і дазваляе менш займацца валонтарызмам: дае магчымасць іншым музыкам грунтавацца на фактах з гісторыі інструмента, яго тыпалогіі, на спраўдзеным рэпертуары.

Мы з калегам-мастаком, майстрам музычных інструментаў А.Ласём бываем у экспедыцыях, дзе запісалі шмат гадзін відэамаатэрыялу — сведчанні людзей паспалітых, якія памятаюць музыкаў і музыку, якую выконвалі на дудах. Нават знайшлі рэшткі унікальнай па памерах дуды, якую марым аднавіць.

Хачу сказаць, што ў адрозненне ад гараджан, шмат тысяч простых сялян не здзіўляцца, калі пачуюць слова “дуда”, бо яны нарадзіліся пад яе гук і ўсё сваё жыццё слухалі дуду. Магчыма, гэты матэрыял стане асновай для нейкага дакументальнага фільма...

— Мы ведаем, што вы самі ўдзельнічаеце ў запісе музычных кампазіцый, напрыклад, з гуртом “Vicious Crusade”. Над якімі музычнымі праектамі зараз працуеце?

— Што тычыцца асабістай музычнай практыкі, то з калегам А.Ласём мы ўшчыльную падышлі да запісу першага дыска з дударскай музыкай, дзе старажытны беларускі інструмент будзе прадстаўлены ў розных сваіх іпастасях, у розных спалучэннях, напрыклад, са скрыпкамі.

Акрамя гэтага, працягваю эксперыменты з літоўскім калегам Г. Ковераі у больш вольнай стылістыцы. Гэта імправізацыйная музыка, якую я называю шаманэтна-джаз, дзе музыка на дудах нараджаецца кожны раз новая і сэнс яе ў перажыванні нейкіх агульных эмоцый і медытацыі. І для гэтых эксперыментаў беларуская дуда таксама падыходзіць найлепшым чынам!

Гутарыў Анато́ль МЯЛЬГУ́Й.

стоп-кадр

ЧАРЫ ПЕТА!

Салістка фальклорнага ансамбля «Радзімычы» Таццяна ЛІПСКАЯ.

паэтычная імпрэза

Ірына ВАПЫНЧЫК.

КАЛЕКЦЫЯ ПАЦАЛУНКАЎ

Апошні і першы,
Як проза, як вершы,
Прыязны і згодны,
Хвалюючы, родны,
Нервовы, азяблы,
Бязлітасны, прагны,
Няўлоўны, прыветны,
Нямы, запаветны,
Чужы і здранцвелы,
Сляпы і няўмелы,
Крышталны і чысты,
Скупы, прамяністы,
Салодкі, гаючы,
Зацятны, п'явучы,
Далёкі, чаканы,
Як дождж, несціханы,
Выключны, п'янілы,
Стамлёны, санлівы,
Шалёны, адчайны,
Зусім незвычайны,
Сучасны, жартоўны,
Цікаўны, раптоўны,
Атрутны, калючы,
На жаль, неўміручы,
Свядомы і смелы,
Жаданы і смелы,
Шчымылы, застылы,
Яшчэ сарамлівы,
Бяздомны і злосны,
Ужо невыносны,
Пашчотны, ліслівы,
Пусты, мітуслівы,
Удалы, самотны,
Няўтольны, смяротны,
Рашучы і важны,
Пакуль недасяжны,
Сяброўскі, надзейны,
Сівы, чарадзейны,
Таёмны, трывожны,

Зямны, асцярожны,
Цярплівы, тактоўны,
Амаль непаўторны,
Сучэшлівы, ладны,
Змястоўны, дакладны,
Старанны, узнёслы,
Утульны, сур'ёзны,
Дарэмны, паспешны,
Прыгодніцкі, смешны,
Зняважлівы, прыкры,
Стваральны, назвыклы,
Упэўнены, гожа,
Сцвярджалны, прыгожы,
Уяўны, забыты,
Нікім не адкрыты.

АДМЫСЛОВЫ СУСВЕТ

Выразныя фарбы,
Чароўныя барвы,
Агучаны рухам,
Дапытлівым духам.
У танцы бадзёрым
Сусвет адмысловы
Я — рыба і мора,
Я — радасць і гора,
Агонь і размова.
У танцы ўрачыстым
Пад воблакам чыстым
Я — кветка і зоры,
Я — птушка і горы,
Дыханне прасторы.
У танцы адчайным
Сустрэчны звычайны,
Учора і заўтра,
Маўклівая вярта.
У танцы імклівым
Плыву супраць плыні...
Сусвет адмысловы...
Вядомы і новы.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКІ, ЗМЕШЧАНЫЯ ў №№29, 30.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Вынаходства. 7. Ружа. 8. Шастанне. 10. Пустэча. 12. Барва. 14. Касцёр. 15. Ітака. 18. Тона. 20. Мех. 21. Паля. 22. Смоўж. 26. Відовішча. 27. Стрэл. 28. Гук. 30. Пашана. 31. Ануча. 33. Вір. 34. Задума. 36. Чарада. 38. Дах. 39. Жонка. 41. Мянтуз. 42. Свездзел. 43. Жаль. 44. Алея. 45. Прамова.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Хмара. 3. Сцяна. 4. Бот. 5. Брама. 6. Ажына. 9. Апанас. 11. Сарамлівасць. 13. Віно. 14. Кут. 16. Кватэра. 17. Вяндліна. 19. Ахова. 23. Меркаванне. 24. Час. 25. Багна. 26. Выхаванне. 29. Рухавасць. 30. Пярэдадне. 32. Ралля. 35. Мянучка. 37. Ежа. 40. Слуп. 41. Мара.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 3. Тарыф. 5. Янтар. 7. Агрэсар. 10. Атам. 11. Густ. 12. Віктарына. 14. Лагер. 16. Адвал. 18. Пража. 21. Графа. 22. Гапак. 23. Рампа. 24. Брыжы. 25. Транс. 26. Канва. 29. Тарка. 31. Выдра. 33. Алігархія. 34. Залп. 36. Рака. 37. Фанфара. 38. Абуза. 39. Жэтон.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Крэм. 2. Стог. 3. Тытул. 4. Факір. 5. Ярына. 6. Расол. 8. Ротар. 9. Страж. 12. Вечарынка. 13. Адаптацыя. 15. Алгебра. 17. Аркестр. 18. Парык. 19. Падман. 20. Агата. 27. Арган. 28. Варта. 29. Траса. 30. Альфа. 31. Віраж. 32. Аркан. 35. Плуг. 36. Рота.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з сусветнымі краінамі «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падлісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 124 экз. Заказ 1510. Падпісана да друку 5. 8. 2003 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка»
(220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).